

Riistetty ihmisoikeus - tätä on ihmiskauppa

Tuukka Parviainen

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Riistetty ihmisoikeus - tätä on ihmiskauppa

Tuukka Parviainen
Turvallisuus ja riskienhallinta
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2022

Tuukka Parviainen

Riistetty ihmisoikeus - tätä on ihmiskauppa

Vuosi

2022

Sivumäärä

38

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tavoite oli antaa lukijalle perehdytys aiheeseen ja käsitteeseen 'Ihmiskauppa'. Tutkimuksen tuloksena olevalla opinnäytetyöllä tavoiteltiin käsiteltävän aihealueen laajempaa ymmärrystä, jota kyettäisiin hyödyntää sekä työ- että siviilielämässä. Aihe koskettaa lähes poikkeuksetta jokaista kansalaista, sillä ihmiskaupan muotoja on useita erilaisia, ja sen havaitseminen on useimmiten todella hankalaa.

Tietoisuuden lisääminen aiheesta voi auttaa tunnistamaan tapauksia ja tilanteita, joissa voisi olla viitteitä ihmiskaupasta. Tutkimus oli suunnattu toimimaan tietolähteenä kaikille aiheesta kiinnostuneille, eikä erikseen viranomaisille tai muille kohdennetuille ryhmille. Tutkimuksessa pyrittiin vastaamaan tutkimuskysymykseen ”Mitä on ihmiskauppa?”. Tutkimuksen tavoitteena oli, että sen pohjalta kyettäisiin vastaamaan tutkimuskysymykseen.

Opinnäytetyön aineistona käytettiin aihealueeseen liittyvää kirjallisuutta, tieteellisiä artikkeleita sekä aiempia tutkimuksia. Tutkimuksen tietopohja perustui kirjallisuuteen ja muuhun aiheesta julkaistuun materiaaliin. Lisäksi tutkimuksessa käytettiin lainsäädäntöä sekä sopimuksia kansallisella ja kansainvälisellä tasolla täydentämään aiheen kokonaiskuvaa sekä nykytilaa.

Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa on turvattu ihmisoikeudet ja vapaudet kaikille ihmisille. Ihmiskaupassa loukataan kaikkia näitä oikeuksia. Opinnäytetyön tutkimuskysymykseen vastauksena voidaan yleisesti todeta ihmiskaupan olevan ensisijaisesti rikos ihmisyyttä ja ihmisoikeuksia vastaan. Ihmiskauppaa harvoin esiintyy yksinään, vaan siihen liittyy usein myös muita rikollista toimintaa. Ihmiskaupan monimuotoisuus tekeekin tapausten tunnistamisesta haastavaa.

Tuukka Parviainen

Deprived Human Rights - This Is Human Trafficking

Year

2022

Pages

38

The objective of this research thesis was to provide the reader an introduction to the subject and term of "human trafficking". As a result of the research, the thesis was meant to provide a better understanding and knowledge on the subject, which could be utilized in both the working and civilian life. The subject of the thesis relates to almost everyone's life, as there are multiple different forms of human trafficking, and it is often very difficult to detect.

Raising awareness of the subject could help to detect cases and situations which might be associated to human trafficking. The research was meant to serve as a source of information to anyone interested in the subject, and not specifically for any authorities or specified groups. The research thesis aimed to answer the question of "What human trafficking is?". The purpose of the thesis was to provide answer an to the research question.

The framework of the thesis reviewed literature, scientific articles and previous research related to the topic. There were no plans for data collection by other methods, as the base material is literature and published materials including national and international legislations and agreements to cover the overall picture of the topic and the current situation.

The United Nation's Universal Declaration of Human Rights sanctifies the rights and freedoms for all human beings. All these rights and freedoms are violated in human trafficking. As a response to the research question of the thesis, it can be generally stated that human trafficking is primarily a crime against humanity and human rights. Human trafficking rarely appears alone, and is usually associated with other criminality. The diversity of human trafficking makes the identification of cases challenging.

Keywords: dignity, human trafficking, slavery

Sisällys

1	Johdanto.....	6
1.1	Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä.....	7
1.2	Aineiston valintakriteerit	7
2	Ihmiskauppa	8
2.1	Käsitteet.....	8
2.2	Ihmiskaupan historia	9
2.3	Ihmiskaupan määritelmä Suomessa.....	11
2.4	Ihmiskaupan muotoja.....	11
2.4.1	Pakkotyö	11
2.4.2	Pakkoavioliitto	12
2.4.3	Lapsikauppa	13
2.4.4	Elinkauppa.....	13
2.5	Ihmiskaupan sidonnaisuus muuhun rikollisuuteen	15
2.5.1	Ihmiskaupan lähirikokset	15
2.5.2	Ihmiskaupan kaltainen rikollisuus	17
3	Ihmiskauppa Suomessa	18
3.1	Esimerkkitapaus 1: Ihmiskauppaa marjanpoimijoilla	20
3.2	Esimerkkitapaus 2: Ihmiskauppaa parisuhteessa.....	22
3.3	Esimerkkitapaus 3: Ihmiskauppaa ulkomaalaisella työvoimalla	23
4	Ihmiskaupan torjunta kansainvälisesti	24
4.1	YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus	24
4.2	Euroopan ihmisoikeussopimus	24
4.3	Palermon sopimus	25
5	Moderni orjuus.....	26
6	Pohdinta	29
	Lähteet.....	32
	Kuviot	38

1 Johdanto

Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksessa 10.12.1948 hyväksyttiin ihmisoikeuksien yleis-maailmallinen julistus. Yhdistyneiden Kansakuntien sen hetkisen 58 jäsenmaan äänestyksessä julistus hyväksyttiin yksimielisesti, vaikka kahdeksan maata, Tšekkoslovakian sosialistinen ta-savalta, Puolan kansantasavalta, Saudi-Arabia, Neuvostoliitto, Valko-Venäjän sosialistinen neuvostotasavalta, Ukrainan sosialistinen neuvostotasavalta, Etelä-Afrikan unioni ja Jugosla-vian sosialistinen liittotasavalta, pidättyivät äänestämästä sen puolesta. Julistus sisältää 30. artiklaa, joiden tavoitteena on taata jokaiselle ihmiselle ihmisoikeus. (Ihmisoikeuksien yleis-maailmallinen julistus.)

Vaikka julistus toimii ohjeellisena lähtökohtana tavoiteltaessa tasa-arvoista maailmaa, näin ei kuitenkaan ole todellisuudessa käynyt. Ihmiskauppaa esiintyy jatkuvasti maailmalla useiden eri organisaatioiden tuottamien tutkimusten ja raporttien pohjalta, joita tässäkin tutkimuk-sessa on käytetty tietolähteinä.

Aihe on ollut viime vuosina myös esillä kasvavissa määrin uusien tapausten paljastuessa. Oi-keusministeriön julkaisun mukaan ihmiskauppa on yleensä piilorikollisuutta, josta viranomais-ten tietoon päätyy vain osa tapauksista (Roth & Luhtasaari 2021, 18). Tällöin myös toimintaan puuttuminen on hyvin haastavaa, kun tapauksia ei tunnisteta ja tuoda viranomaisten tietoon.

Opinnäytetyön aiheeksi valikoitunut käsite ihmiskauppa on yleisesti kansalaisille käsitteenä tai terminä tuttu asia, mutta varsinaista käsitystä ja ymmärrystä aiheen monimuotoisuudesta ei ymmärretä kovinkaan laajasti (Roth 2021). Omat kokemukseni viranomaisena toimiessani ovat vahvistaneet samaa näkemystä asian suhteen. Kokemusteni perusteella valitsin opinnäy-tetyön aiheeksi ihmiskaupan, ja sen ymmärtämisen rikollisuuden muotona ihmisarvoa vastaan. Aiheen valintaan vaikutti Venla Rothin (2021) esittämä näkemys, ettei ihmiskauppaa ymmär-retä kovin syvällisesti. Kun aiheen ymmärrys on puutteellista, ei myöskään siihen liittyviä ta-pauksia tunnisteta ja saateta viranomaisten tietoon. Tällöin varsinainen puuttuminen tapauk-siin on miltei mahdotonta. Valintaan vaikutti myös oma työkokemus ja ymmärrys aiheen pa-rista viranomaisena; vaikka tuntemus aiheesta on vähintäänkin alustavalla tasolla, niin aihe on kaiken kaikkiaan niin laaja ja monialainen, että siinä on paljon opittavaa asiaa.

Opinnäytetyön lähtökohtana toimi omassa arjessa havaittu tarve lisätä ymmärrystä ja tietä-mystä ihmiskaupan ympärillä. Opinnäytetyön ensisijainen tavoite on lisätä tietoa ihmiskaup-paan liittyvistä aiheista. Aiheena ihmiskauppa on niin laaja, että lähtökohtaisesti jokainen ih-minen on mahdollisesti ollut sen kanssa tekemisissä, tietämättään tai tietoisesti. Ymmärryk-sen lisääminen toivottavasti vaikuttaisi tapausten paljastumiseen ja viranomaisille päätyisi suurempi osa mahdollisista havainnoista, joka voisi johtaa prosenttiluvun laskuun.

Kiinnostuin tästä aiheesta omien kokemusten pohjalta, sekä asettamani tavoitteen perusteella. Työssäni Rajavartiolaitoksen virkamiehenä toimin jatkuvasti sekä kotimaan kansalaisten että ulkomaalaisten ihmisten kanssa. Tällöin olisi erityisen hyvä tiedostaa ja ymmärtää työn aiheena olevaa ihmiskauppaa ja sen ulottuvuuksia syvällisemmin.

Ihmiskauppa on vakava ongelma, ja siihen tulisi jokaisen puuttua mahdollisuuksiensa mukaan. Esimerkiksi International Labour Organization ILO:n raportti vuodelta 2017 arvioi maailmalla olleen noin 40 miljoonaa ihmistä ”modernin orjuuden” uhreina pakkotyössä ja pakkoavioliitoissa (Global Estimates of Modern Slavery 2017, 5). Nämä molemmat tekemuodot ovat määritelmiltään ihmiskauppaa.

Esille tuotua ongelmaa tiedonpuutteesta ja ymmärryksestä pyritään tällä opinnäytetyöllä parantamaan. Ihmisoikeuksien tulisi olla jokaisen ihmisen perusoikeus, kuten on julistettu Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksessa vuonna 1948 (Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus).

1.1 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä toimii kirjallisuuskatsaus, jonka avulla pyritään vastaamaan kysymykseen kartoittamalla ja hyödyntämällä jo olemassa olevaa tietoa. Kirjallisuuskatsaukset voidaan jakaa kolmeen päätyyppiin: kuvaileva kirjallisuuskatsaus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus sekä laadullinen tai määrällinen meta-analyysi (Salminen 2011, 6). Tässä tutkimuksessa on käytetty yleisimmin käytettyä kuvailevaa kirjallisuuskatsausta.

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen aineistoa ei ole rajattu erilaisten kriteerien tai sääntöjen avulla, vaan tietolähteenä käytettävä aineisto on laajemmalti käytössä. Tämän tyyppisissä tutkimuksissa tutkimuskysymys on myös laajempi kuin systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa tai meta-analyysissä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa kahteen erilaiseen suuntaukseen; narratiiviseen tai integroivaan. Narratiivinen suuntaus on enemmän vapaamuotoisempi integroivaan verrattaessa, kun taas integroitava tapa yhdistelee systemaattisen ja narratiivisen kirjallisuuskatsauksen piirteitä. Tämän opinnäytetyön suuntaus on vapaamuotoisempi narratiivinen kirjallisuuskatsaus, jolloin käsiteltävään aiheeseen kyetään tuottamaan laajempi selvitys. (Salminen 2011, 6-8.)

1.2 Aineiston valintakriteerit

Kirjallisuuskatsauksen keskeinen osa on käytettävän kirjallisuuden kriteerien rajaaminen. Vaikkakin kuvaileva kirjallisuuskatsaus on avoimempi kuin muissa kirjallisuuskatsauksen tyypeissä, aineisto valittava sen mukaisesti, jotta tutkimuskysymykseen voidaan vastata luotettavasti. Aineiston valinnassa korostuukin lähdekritiikki, joka oikein tehtynä vaikuttaa käytettyihin lähteisiin ja aineistoihin. Opinnäytetyön lähdeaineisto on valittu sen perusteella, jotta

kyetään vastaamaan tutkimuskysymykseen ”mitä on ihmiskauppa?”. Kysymyksen perusteella lähdeaineisto on pyritty valitsemaan sen mukaisesti luotettavaksi todetuista lähteistä, mutta ilman erillistä tarkempaa rajausta. Narratiivisella kirjallisuuskatsauksella ei varsinaisesti tuoteta syvällistä analyttistä tuotosta, vaan sen avulla tuotetaan ajantasaista tietoa tutkittavasta aiheesta. (Salminen 2011, 6-8.)

2 Ihmiskauppa

Ihmiskauppa on rikos, jossa käytetään hyödyksi toisen henkilön riippuvaista asemaa tai turvaintilaa hänen saattamiseen hyväksikäytön kohteeksi. Ihmiskauppa on harvoin yksittäinen teko tai tapahtuma, vaan sen sijaan siinä on kyse pidempiaikaisesta hyväksikäytöstä. Hyväksikäytön tapoja voi olla useita, joista tässä kappaleessa tuodaan esille muutamia yleisimpiä. Ihmiskaupalle olennaista on kolme tekijää; keino, tekotapa ja hyväksikäyttötarkoitus. (Pekkarinen, Jokinen, Rantala, Ollus & Näsi 2021, 11-12.)

Ihmiskaupan termiä on määritelty useissa eri sopimuksissa Euroopan ja maailmanlaajuisesti. Ihmisoikeuden rikosoikeudellinen määritelmä perustuu Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirjaan vuodelta 2006 (ks. 3.2 Palermon sopimus). Muita määritteleviä sopimuksia ovat mm. Euroopan neuvoston yleissopimus ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta (2005) ja Euroopan Unionin direktiivi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä uhrien suojelusta (2011). Sopimukset velvoittavat jäsenmaat toimiin ihmiskauppaa vastaan ja ihmiskaupan uhriksi joutuneen suojelemiseksi. (Pekkarinen ym. 2021, 11-12.)

2.1 Käsitteet

Ihmiskaupan uhrin suostumus. Hyväksikäyttöön prostituutioon, muuhun seksuaaliseen hyväksikäyttöön, pakkotyöhön tai sen omaiseen työhön, orjuuteen tai sen kaltaisiin oloihin hankitulla suostumuksella ei ole merkitystä, jos suostumuksen hankintaan on käytetty fyysistä voimaa, sieppausta, petosta, harhaanjohtamista, vallan väärinkäyttöä, haavoittuvaa asemaa tai toista henkilöä vallassaan pitävän suostumusta edun tai maksun avulla. (Tasavallan presidentin asetus 71/2006;3b.)

Ihmisoikeus. Yhdistyneiden Kansakuntien yleismaailmallinen julistus vuodelta 1948 toimii perustana ihmisoikeuksien määrittelyssä. Ihmisoikeudet ovat yleismaailmallisia, perustavanlaatuisia, jakamattomia sekä luovuttamattomia. Näillä tarkoitetaan, että ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle, eikä niitä voi ottaa eikä luovuttaa keneltäkään pois, tai riistää niiden toteutumista jonkin syyn perusteella (Ihmisoikeusliitto 2022).

Järjestäytynyt rikollisryhmä. Rikoslain (39/1889) 6:5§ mukaisesti järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa ryhmää, jonka yhteisenä

tavoitteena on tehdä rikoksia, joista on säädetty vähintään neljä vuotta vankeutta. Myös kiihottaminen kansanryhmää vastaan sekä oikeudenkäytössä olevan kuultavan uhkaaminen ovat järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnan mukaisia, vaikka teot eivät täytä rangaistavuudeltaan neljän vuoden vähimmäisvaatimusta.

Orjuus (Slavery). Termillä ”orjuus” tarkoitetaan kahden henkilön, isännän ja orjan, täydellistä omistusoikeuden kaltaista suhdetta. Orja on lähtökohtaisesti juridista henkilöllisyyttä vailla oleva henkilö, joka on isännän omistuksessa. (Pellonpää, Gullans, Pölönen & Tapanila 2018, 457.)

Pakkotyö (Servitude). Pakkotyöllä tarkoitetaan orjuutta lievempää alistussuhdetta, jossa henkilö on sidottu työskentelemään toisen hyväksi tai antamaan toiselle palveluksiaan (Pellonpää ym. 2018, 457).

Turvaton tila. Haavoittuva asema ja turvaton tila on usein esillä ihmiskaupasta ja sen lähirikoksista puhuttaessa. Turvattoman tilan hyväksikäytössä on kyse henkilön haavoittuvuuden hyödyntämisestä ja alttiudesta joutua hyväksikäytetyksi. Turvaton tila voi olla esimerkiksi henkilön vaikeasta taloudellisesta tilanteesta, kodittomuudesta, vakavasta sairaudesta, päihitteiden käytöstä, nuoresta iästä tai pakolaisuudesta johtuva. (Rinne 2021, 35.)

2.2 Ihmiskaupan historia

Ihminen on toiminut kauppatavarana jo tuhansien vuosien ajan orjuuden muodossa. Orjuuden määritelmä on asetuksen 17/1959 7.artiklan mukaan ”*sellaisen henkilön tila tai asema, joka on omistusoikeuden tai jonkun siihen sisältyvän oikeuden kohteena.*” Käytännössä määritelmä tarkoittaa, että ihmistä pidetään hyödykkeenä tai omaisuutena, eikä ihmisenä, jolla olisi oikeuksia tai henkilökohtaista vapautta.

Antiikin ajan yhteiskunnat pohjautuivat orjuuteen. Esimerkiksi Rooman valtakunta, josta kristinusko on saanut alkunsa, käytti orjuutta ja se sisältyi silloiseen yhteiskuntajärjestelmään. Myöhemmin keskiajalla orjuus sisältyi viikinkien aikaan, jossa käytiin kauppaa ryöstösaaliina viedyllä ihmisillä. Vaikka alusta alkaen orjuutta ei täysin hyväksytty, sen vastustaminen alkoi varsinaisesti 1700-luvun lopulla Amerikassa, jolloin perustettiin yhdistyksiä orjuutta vastaan. (Utriainen 2014.)

Ihmiskaupan ja sen sääntelyn historia lähtee liikkeelle 1800- ja 1900 luvun vaihteesta, jolloin järjestettiin ensimmäinen kansainvälinen kongressi ”valkoisen orjakaupan” lopettamiseksi. Termiä ”valkoinen orjakauppa” käytettiin tarkoittamaan vaaleaihoisten naisten ja tyttöjen kauppaamista siirtomaihin prostituutiota varten. Termillä haluttiin myös erottaa tarkoitettu naisten hyväksikäyttö afrikkalaisesta mustan väestön orjakaupasta. ”Valkoisen orjuuden”

vastainen kampanjointi kasvoi prostituution kasvun myötä 1800-luvun ja 1900-luvun vaihteen ajalta. (Roth 2011, 42-43.)

Kampanjointiin ”valkoista orjakauppaa” vastaan solmittiin ensimmäinen kansainvälinen sopimus Pariisissa 1904. Sopimuksessa määriteltiin ”valkoinen orjakauppa” rikolliseksi ammatiksi ja toiminnaksi, ja myöhemmin vuonna 1910 solmittiin yleissopimus valkoisen orjakaupan ehkäisemiseksi. (Roth 2011, 44-45.)

Vuonna 1904 solmittu sopimus ’8. International Agreement for the suppression of the ”White Slave Traffic’ solmittiin Pariisissa toukokuun 18. päivä. Sopimuksen allekirjoitti 13 sen hetkisen läntisen Euroopan maata. Vaikka sopimuksessa e määritelty tarkoitettu valkoista orjakauppaa, se velvoitti sopimuksen ratifioineet maat toimiin turvatakseen naisten ja tyttöjen oikeudet moraalittomiin tarkoituksiin ulkomailla. Tällä tarkoitettiin suojata naisten ja tyttöjen joutuminen valkoisen orjakaupan uhreiksi. (Yhdistyneet Kansakunnat 1904) Myöhemmin 4.päivä toukokuuta 1910 Pariisissa hyväksytty yleissopimus ’10. International Convention for he Suppression of the White Slave Traffic’ loi allekirjoittaneille jäsenmaille rangaistusveloitteen henkilöille, jotka rikkovat sopimusta vastaan. (Yhdistyneet Kansakunnat 1910.)

Rangaistusvelvoite määrättiin koskemaan naisia ja tyttöjä alle suojaiäksi määritellyn 20 vuoden ikärajaa, mikäli hänet on houkuteltu, johdateltu tai hankittu tyydyttämään toisen ihmisen intohimoja, vaikka hän olisi antanut suostumuksensa. Yli suojaiän olevilta rangaistavuus edellytti vilppiä, väkivaltaa, uhkailua, vallan väärinkäyttöä tai muita vastaavia tekotapoja. Sopimus samalla erotti alaikäisen ja täysi-ikäisen, sillä yli suojaiän olevilta rangaistavuus vaati mainitun mukaisesti jonkin pakkokeinon käytön. (Roth 2011, 45.)

Termistä ”valkoinen orjakauppa” luovuttiin vuonna 1921 Kansainliiton piirissä solmitussa sopimuksessa ’3. International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children’. Sopimuksessa solmittiin naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä. Sopimuksen sisältö pohjautui pitkälti 1904 ja 1910 vuosien sopimukseen, mutta uudessa sopimuksessa kirjattiin kohteiksi naiset ja lapset, ja että sopimus koskee kaikkia henkilöitä taustasta riippumatta. Sopimuksessa nostettiin aiempi 20 vuoden suojaikä uuteen 21 vuoden ikärajaan. Aiempaan verraten uudesta sopimuksesta poistettiin rangaistusvaatimus täysi-ikäisten rekrytoinnista ja ”kauppaamisesta” mikäli tähän on suostuttu ja edellyttäen että tiedostaa tilanteensa. Myöhemmin 1933 kuitenkin solmittiin uusi sopimus, jolla pyrittiin kumoamaan suostumukseen pohjautuva pykälä, ja tällä estämään täysi-ikäisten prostituutioon päätymistä. (Roth 2011, 45-47.)

Yksi merkittäviä kansainvälisiä sopimuksia orjuutta koskien on Genevessä 1926 solmittu yleissopimus ’3. Slavery Convention’. Sopimuksessa on määritelty termi ”orjuus” sekä orjakauppa. Sopimus velvoitti ratifioineet valtiot estämään ja poistamaan orjuuden sekä ”niin pian kuin

mahdollista” lopettamaan orjuuden kokonaisuudessaan. Allekirjoittaneet valtiot velvoitettiin myös kriminalisoimaan mainitut toimet lainsäädännöllä. (Yhdistyneet Kansakunnat 1926.)

2.3 Ihmiskaupan määritelmä Suomessa

Ihmiskauppa määritellään Suomen rikoslain (39/1889) 25. luvun 3§ niin, että ihmiskaupasta voidaan tuomita henkilö joka hyväksikäyttämällä toisen riippuvaista tai turvatonta asemaa taikka painostamalla, erehdyttämällä tai erehdystä hyväksikäyttäen, maksamalla korvauksen henkilölle, joka pitää toista määräysvallassaan tai ottamalla vastaan korvauksen ottaa toisen henkilön määräysvaltaansa, värvää taikka luovuttaa, kuljettaa, vastaanottaa tai majoittaa saattaakseen hänet parituksen, tai siihen rinnastettavan seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi, pakkotyön tai muun ihmisarvoa loukkaavan olosuhteen alaiseksi tai elimien tai kudoksien poistamiseksi.

Rikoslain (39/1889) 25 luvun 3§:n mukaisesti Ihmiskaupasta tuomitaan myös henkilö, joka ottaa alle 18 vuotta nuoremman henkilön määräysvaltaansa, taikka värvää, luovuttaa, kuljettaa, vastaanottaa tai majoittaa tämän käyttämällä hyväksi hänen turvatonta tai riippuvaista asemaansa. Ihmiskaupasta, ja sen yrittämisestä, tuomitaan vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta.

Ihmiskaupasta voidaan tuomita myös törkeänä tekemuotona vähintään kaksi ja enintään kymmenen vuotta vankeutta. Törkeä tekemuoto vaatii perusmuotoisen ihmiskaupan tunnusmerkistön mukaisten keinojen sijasta tai lisäksi väkivaltaa, uhkausta tai kavaluutta tai jos uhrille on tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella aiheutettu vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila tai siihen rinnastettavaa tuntuva kärsimystä. Törkeää ihmiskauppaa on myös teko, jos se kohdistuu alle 18-vuotta nuorempaan henkilöön, jonka kyky puolustaa itseään on heikentynyt tai jos teko tehdään osana järjestäytynyttä rikollisryhmää. Rikoksen on myös oltava kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä ihmiskaupasta tuomitaan myös sellainen henkilö, joka alistaa toisen orjuuteen, pitää orjuudessa, kuljettaa tai kaupaa orjia, jos teko on kokonaisuuteen verraten törkeä. (Rikoslaki 39/1889.)

2.4 Ihmiskaupan muotoja

2.4.1 Pakkotyö

Suomen lainsäädäntö ei tunne suoranaista termiä ”pakkotyö”. Lähtökohta pakkotyön määritelmälle on Kansainvälisen työjärjestön ILO:n vuonna 1930 hyväksymä sopimus ’Forced Labour Convention nr. 29’. Sopimuksen 2.artiklan 1.kohdassa pakkotyötä on työ tai palvelus, joka henkilöltä vaaditaan rangaistuksen uhalla ja johon henkilö ei ole vapaaehtoisesti tarjoutunut (980/2016; HE 69/2016). Osa maista on kriminalisoinut pakkotyön erillisenä rikoksena ja toiset Suomen tapaan osana ihmiskauppalainsäädäntöä (Pekkarinen ym. 2021, 12).

ILO on myöhemmin tarkentanut termiä niin, että pakkotyön määritelmä sisältää kaksi peruselementtiä: työ tai palvelu toteutetaan rangaistuksen uhalla ja se toteutetaan tahattomasti. Rangaistuksen uhalla ei tarkoiteta välttämättä rangaistusseuraamusta, vaan se voi olla oikeuksien tai etuoikeuksien menetys. Rangaistuksen muoto voi olla useissa eri muodoissa; väkivalta, uhkailu, perheen uhkaaminen, viranomaiselle paljastamisella uhkaaminen tai muut mahdolliset uhat millä uhri pakotetaan työhön. (The Cost of Coercion 2009, 5-6.) Pelkästään huonot työolot tai alipalkkaus eivät suoranaisesti yksinään ole pakkotyötä, vaan työn vaatimiseen liittyy edellä mainittujen keinojen käyttö työsuorituksen vaatimisessa (Pekkarinen ym. 2021, 12-13).

2.4.2 Pakkoavioliitto

Suomen lainsäädännössä ei opinnäytetyön aikana ole määritelty pakkoavioliittoa tai avioliittoon pakottamista. Myöskään termille ei ole kansainvälisesti yhdenmukaista määritelmää, jota yleisesti käytetään, vaan käsitykset ja näkemykset pakkoavioliitosta vaihtelevat laajalti. Lähtökohtaisesti pakkoavioliittoa voidaan määritellä Istanbulin sopimuksesta vuodelta 2011, jossa sopimuksen 37.artiklassa käytetään käsitettä pakkoavioliitto. 37.artiklan mukaan pakkoavioliitto on sellainen avioliitto, jonka solmimiseen on pakotettu joko toinen tai molemmat osapuolet. Avioliitto määritellään lainsäädännössä, ja Suomessa avioliitosta säädetään Avioliittolaissa 234/1929. (Arviomuistio avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta 2021, 11-12.)

Istanbulin sopimus, viralliselta nimeltään ”Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta”, hyväksyttiin nimensä mukaisesti Istanbulissa 2011, ja Suomi allekirjoitti sopimuksen 2015. Yleissopimuksessa pakkoavioliitto nähdään erityisesti naisiin kohdistuvana väkivallan muotona. Sopimuksen tavoitteena onkin pyrkiä suojelemaan naisia kaikilta väkivallan muodoilta, sekä edistää miesten ja naisten välistä tasa-arvoa ja pyrkiä suojelemaan väkivallan kohteeksi joutuneita uhreja. (Istanbulin sopimus 2011, 1-2.)

Yleissopimuksessa myös veloitetaan jäsenvaltion kriminalisoimaan pakkoavioliitto. Sopimuksen 37.artiklassa määritellään pakkoavioliiton kriminalisointi seuraavasti

”1. Osapuolet toteuttavat tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet varmistaakseen, että aikuisen tai lapsen tahallinen pakottaminen avioliittoon säädetään rangaistavaksi.

2. Osapuolet toteuttavat tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet varmistaakseen, että aikuisen tai lapsen tahallinen houkutteleminen muun kuin sen osapuolen tai valtion alueelle, jossa hän asuu, tarkoituksena pakottaa hänet avioliittoon säädetään rangaistavaksi.” (Valtioneuvoston asetus 53/2015.)

Artikla on jaettu kahteen osaan, sillä Euroopan neuvoston sopimuksen selitysraportin mukaan osa pakkoavioliitoista solmitaan uhrin asuinmaassa, kun taas osa uhreista viedään toiseen maahan solmimaan avioliitto kyseisen maan kansalaisen kanssa. Tämä maa voi olla esimerkiksi vanhempien/isovanhempien kotimaa tai muu vastaava. Artiklan 1.kohdassa kuvataan avioliittoon pakottaminen, joka alkuperäisessä englanninkielisessä tekstissä kirjataan ”*forcing*”. Tällä viitataan fyysiseen tai psykologiseen voimankäyttöön pakottamisena, pakkona tai uhkaamisena. Pakkoavioliitto täytyy määritelmän mukaan, jos toinen osapuoli on edellä mainittujen olosuhteiden pakosta antanut suostumuksen vastoin vapaaehtoisuuttaan. 2.kohdan mukaan kriminalisoidaan teko, jossa houkutellaan henkilö ulkomaille, tarkoituksena pakottaa tämä avioliittoon. Euroopan neuvoston selitysmuistion mukaan tällaisessa tapauksessa ei avioliiton solmimista edellytetä, joten jo yritys olisi rangaistava teko. (Arviomuistio avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta 2021, 14-15.)

Pakkoavioliittoon voidaan viitata myös tilanteella, jossa henkilö on pakotettu pysymään avioliitossa vastoin tahtoaan. Tällaisissa tilanteissa pakottajana voi toimia esimerkiksi uhrin perheenjäsen tai sukulainen tai tuleva puoliso. Uhkaa ja painostusta voi ilmetä myös muulta suvulta tai yhteisöltä, esimerkiksi kulttuuriin kuuluvina ”velvoitteina” tai tapoina. (Arviomuistio avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta 2021, 23.)

2.4.3 Lapsikauppa

Lapsikauppa tarkoittaa nimensä mukaisesti lapsen kohdistuvaa ihmiskauppaa. Unicefin (2022) mukaan ihmiskaupan uhreja arvioidaan olevan maailmassa noin 20 miljoonaa, ja tästä lähes kolmannes, eli noin 6 miljoonaa, ovat lapsia. Lapsikaupan uhreista kaksi kolmesta ovat tyttöjä. Kun ihmiskauppaan lasketaan mukaan myös pakkotyö ja orjuus, ILO:n raportin lukumäärät ovat vielä huomattavasti karummat; 152 miljoonaa lasta ihmiskaupan, pakkotyön ja orjuuden uhreina (Global estimates of Child labour 2017, 51).

Rikoslaisissa määriteltiin ihmiskaupparikokselle kolme tunnusmerkistöistä piirrettä; keino, tekotapa ja tarkoitus. Näiden kolmen piirteen tulee täytyä, jotta asia on ihmiskaupparikos. Lasten osalta mainituista piirteistä vaaditaan kaksi; tekotapa ja tarkoitus. Keinojen käyttöä ei siis tarvita ihmiskaupparikokseen lasten osalta, vaan lain määritelmän mukaan ”*joka ottaa määräysvaltaansa kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön taikka värvää, luovuttaa, kuljettaa, vastaanottaa tai majoittaa tämän saattaakseen hänet seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi, pakkotyöhön tai muihin ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin taikka elimien tai kudosten poistamiseksi*” (Rikoslaki 39/1889; Kervinen & Ollus 2019, 14-15.)

2.4.4 Elinkauppa

Maailmanlaajuisesti elinsiirtoja tehtiin vuonna 2019 noin 153 tuhatta. Kuten luvusta voi päätellä, määrä on merkittävä. Toimenpiteiden määrä myös antaa viitteitä, kuinka paljon

elinsiirtoja varten tarvitaan luovuttajia; Jos päivittäin tehdään yli 400 elinsiirtoa, tarvitaan myös yli 400 elintä luovuttajalta. On vaikea uskoa, että tarvitulle määrällä löytyy laillisia luovuttajia kaikille. Esimerkiksi Yhdysvalloissa on yli 108 tuhatta henkilöä odottamassa elinsiirtoa. (Elflein 2021.)

Elinkaupan vuosittainen kysyntä antaakin mahdollisuuden käyttää elimiä myös rikollisessa toiminnassa ”kauppatavarana”, jossa ihmiselin nähdään kaupallisena hyödykkeenä. Elinkauppa on luonteensa vuoksi järjestäytyneen rikollisuuden muoto, sillä rikollista toimintaa on melko mahdotonta toteuttaa yhden henkilön toimesta. (Mäkisalo 2017.) Ensimmäiset onnistuneet elinsiirrot toteutettiin Yhdysvalloissa 1954, ja tästä lähtien elinsiirtojen kehitys on ollut jatkuvaa. 1954 onnistuttiin munuaissiirroissa ja 1960-luvulla onnistuneesti sydänsiirroissa. Elinsiirtojen tutkimustyön ja tekniikan kehittyessä elinsiirtojen onnistumisprosentti on kasvanut merkittävästi. Elinten siirroilla huomattiin ajan myötä olevan positiivinen vaikutus lääketieteellisesti, joka johti myös elinten kaupallisen kiinnostuksen kasvuun. Elinten kysyntä ja tarjonta eivät enää kohdanneet, joka avasi mahdollisuuden rikollisryhmien toiminnalle laittoman elinkaupan muodossa. (Ranta 2020, 7, 10.)

Elinkauppaa on pyritty estämään useilla kansainvälisillä päätöksillä sekä liittämällä elinkauppa osaksi ihmiskauppaa. Euroopan neuvoston yleissopimus elinkauppaa vastaan vuodelta 2015 (CETS 216) laadittiin täyttämään Euroopan neuvoston ja Yhdistyneiden kansakuntien tutkimuksen tulos, jossa todettiin tarve vakiinnuttaa määritelmä kansainvälisesti. Erityisesti nähtiin tarve erottaa termit ’ihmiskauppa elinten irrottamista varten’ ja ’elinkauppa’ toisistaan. Edellä mainituissa termeissä kohde on eri; ihmiskaupassa kaupattava kohde on ihminen ja elinkaupassa ihmisen elin. Termien eroa ei ollut aiemmissa sopimuksissa eritelty riittävän selkeästi. (Ranta 2020, 11.)

Elinkauppaa on vuoden 2015 Euroopan neuvoston CETS 216 -sopimuksen määritelmän mukaan laitton ihmiselinten irrottaminen, laittomasti irrotettujen elinten käyttäminen elinsiirto- tai muihin tarkoituksiin, laitton luovuttajien tai vastaanottajien hankinta ja palkkaaminen. Elinten tarkoituksellinen poistaminen on sopimuksen perusteella kriminalisoitava, sekä kuolleilta että eläviltä henkilöiltä. Rikollinen teko on elimen poistaminen, mikäli poistamiseen ei ole lupaa, joka on annettu vapaasta tahdosta ja riittävällä tietoisuudella. Myös elimen poistaminen korvausta/muuta hyötyä vastaan on sopimuksen perusteella kriminalisoitava teko. Tämä teko-muoto koskee sekä elävää että kuollutta henkilöä. (CETS 216 2015, 2.)

Istanbulin julistus (2008) määrittää elinkaupan Palermon sopimuksen lisäpöytäkirjaa 3 mukailleen. Julistuksen perusteella elinkauppaa on elävien tai kuolleiden henkilöiden, tai heidän elintensä, hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuva värväys, kuljetus, siirtäminen, kätkeminen tai vastaanottaminen saattaakseen heidät elinten irrottamisen kohteeksi elinsiirtoa varten

voimankäytöllä uhaten tai sitä käyttäen, pakottamalla, sieppaamalla, vilpillisellä tai harhaanjohtavalla menettelyllä, valtaa tai haavoittuvaa asemaa hyväksikäyttämällä.

2.5 Ihmiskaupan sidonnaisuus muuhun rikollisuuteen

2.5.1 Ihmiskaupan lähirikokset

Ihmiskaupalle olennaista on toisen ihmisen aseman hyväksi käyttäminen. Ihmiskaupan useiden eri esiintymismuotojen takia tilanteiden tunnistaminen ja yksilöinti ihmiskaupaksi on haastavaa. Ihmiskauppaan liittyy yleensä jokin muu teko, josta viranomainen pääsee ihmiskauppata-paukseen kiinni. Näiden liittyvien käsitteiden ymmärtäminen helpottaa ymmärtämään ihmiskaupan kokonaisuutta, sekä sen moniulotteisuutta. Ihmiskauppa harvoin koostuu pelkästä ihmiskaupasta, sen sijaan siihen sisältyy yleensä muitakin käsitteitä.

Paritus

Rikoslain (39/1889) 20 luvun 10§ määrittelee parituksen teoksi, jossa haetaan itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä järjestämällä huone tai muun tila korvausta vastaan sukupuoliyhteyttä tai siihen rinnastettavaa tekoa varten. Myös henkilö, joka vakiintuneena osana liiketoimintaansa edistää toimintaa majoittamalla tai mainostamalla, muulla tavoin käyttää hyväkseen tai viettelee jonkun sellaiseen tekoon, tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Tekomuoto voi olla törkeä, mikäli parituksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista etua, rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai kohteena on alle 18-vuotias henkilö ja rikos on myös kokonaisuutena törkeä. Myös yritys on rangaistava.

Paritus on siis lähtökohtaisesti prostituution järjestämistä ja sen mahdollistamista tiloja, majoitusta tai yhteystietoja välittämällä. Prostituutio ei itsessään ole Suomen laissa kiellettyä, mutta sen mainostaminen ja järjestäminen toisen henkilön toimesta täyttää parituksen tunnusmerkistön. Myös seksuaaliseen tekoon ryhtyminen ihmiskaupan uhriksi saatetun henkilön kanssa on rangaistava teko. Tässä kohtaa lainsäädännön kannalta on haastava tunnistaa henkilö, joka olisi rikoslain 20 luvun 8§ mukaisen seksikaupan uhri ihmiskaupan takia. Prostituution ollessa sallittua ilman parituksen tunnusmerkistöä, on varsinaisen uhrin tunnistaminen hyvin hankalaa.

Suomessa tunnistetaan vuosittain muutamia tapauksia, joissa ihmiskaupan uhri on pakotettu prostituutioon. Tapauksissa uhri on saatettu heikkoon tai riippuvaiseen asemaan, ja tätä hyväksikäyttäen painostettu seksuaalipalveluiden myyntiin. (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022a.)

Ihmisalakuiljetus

Palermon sopimuksessa (2007, 54-55) määritellään ihmissalakuljetukseksi teko, jossa henkilö järjestetään korvausta vastaan laittomasti sellaisen valtion alueelle, johon hänellä ei ole oikeutta saapua tai oleskella. Laittomalla järjestämisellä tarkoitetaan valtion rajan ylittämistä ilman siihen oikeuttavia laillisia edellytyksiä. Ihmissalakuljetus voi siis olla osa ihmiskauppaa, jossa ihmistä ollaan järjestämässä ihmiskaupan uhriksi johonkin kohdemaahan. Aina ihmiskaupan uhreja ei tarvitse salakuljettaa valtion alueelle, vaan heidät voidaan järjestää maahan laillisesti, ja varsinainen ihmiskauppatoiminta aloittaa vasta tällöin.

Kiskonnantapainen työsyryntä

Suomen rikoslain (39/1889) 47 luvussa käsitellään työrikoksia. Luvun 3a§ määrittää kiskonnantapaiseksi työsyryntäksi tilanteen, jossa työnhakija tai työntekijä asetetaan huomattavan epäedulliseen asemaan, käyttämällä hyväksi tämän taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä tai ajattelemattomuutta tai tietämättömyyttä. Kiskonnantapaisesta työsyrynnästä voidaan tuomita sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta.

Laiton maahantulo

Laittomalla maahantulolla tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilö siirtyy maahan ilman, että hän täyttäisi kyseisen maan lainsäädännössä asetetut edellytykset. Lähtökohtaisesti tällainen tilanne on lainsäädännössä vaadittujen asiakirjojen tai muiden lupien puuttuminen, jolloin maahan ei päästä laillisia reittejä pitkin, vaan maahan kuljetaan laittomasti, joka johtaa myös laittomaan oleskeluun maassa. (Sisäministeriö 2021, 11.)

Suomessa maahantulon edellytyksiä ovat Ulkomaalaislain (301/2004) 11§:n mukaan rajan ylittämiseen oikeuttava matkustusasiakirja sekä tarvittaessa viisumi tai oleskelulupa. Näiden lisäksi edellytetään, että henkilö kykenee esittämään tarvittaessa asiakirjoja oleskelunsa tarkoituksesta sekä toimeentulosta oleskelun aikana, eikä häntä ole määrätty maahantulokielloon eikä hänen katsota vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita.

Tämän lisäksi Suomen kuuluessa Schengen-sopimuksen piiriin, Schengenin rajasäännöstössä säädetään niin, että Euroopan Unionin ulkorajat voidaan ylittää vain virallisten rajanylityspaikkojen kautta niiden aukioloaikojen puitteissa. Rajasäännöstöön asetetut edellytykset maahantuloon ovat yhtäläiset kuin on kirjattu ulkomaalaislakiin. (Sisäministeriö 2021, 11.)

Laittomaan maahantuloon liittyy läheisesti rikoslain (39/1889) 17 luvussa säädetyt 7§ valtionrajarikos, 7a§ lievä valtionrajarikos, 7b§ maahantulokiellon rikkomisen, 8§ laittoman maahantulon järjestäminen sekä 8a§ törkeä laittoman maahantulon järjestäminen.

Lähtökohtaisesti laittomasti maahan saapuva syyllistyy valtionrajarikokseen ylittäessään Suomen raja ilman siihen oikeuttavaa matkustusasiakirjaa tai muuta edellytettyä asiakirjaa tai ylittäessään raja muualta kuin rajanylityspaikan kautta. Myös oleskelu rajavartiolaitain (578/2005) 51§ mukaisella rajavyöhykkeellä voi johtaa valtionrajarikokseen, josta rangaistus on sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta. Teko voidaan tuomita myös lievänä valtionrajari-
koksenä, jolloin voidaan määrätä sakkorangaistus (Rikoslaki 39/1889).

Laittoman maahantulon järjestäminen liittyy suunnitelmalliseen toimintaan, jossa muu henkilö yrittää tuoda Suomeen tai Suomen kautta toiseen maahan henkilön, joka ei täytä maahantuloon asetettuja edellytyksiä. Teko voidaan tuomita myös törkeänä, jos toiminnassa tahallisesi tai törkeällä huolimattomuudella vaarannetaan henkilön henki tai terveys, tai toiminta tehdään osana järjestäytynttä rikollisryhmää (Rikoslaki 39/1889).

Laittomasti maahan tullut oleskelee maassa laittomasti, jollei hän laillista oleskeluaan mil-
lään tavalla. Esimerkiksi turvapaikanhakemuksen jättäminen laillistaa henkilön oleskelun tur-
vapaikkahakuprosessin ajaksi, jonka jälkeen päätöksen mukaan oleskeluoikeus jatkuu tai päättyy. (Sisäministeriö 2021, 12.)

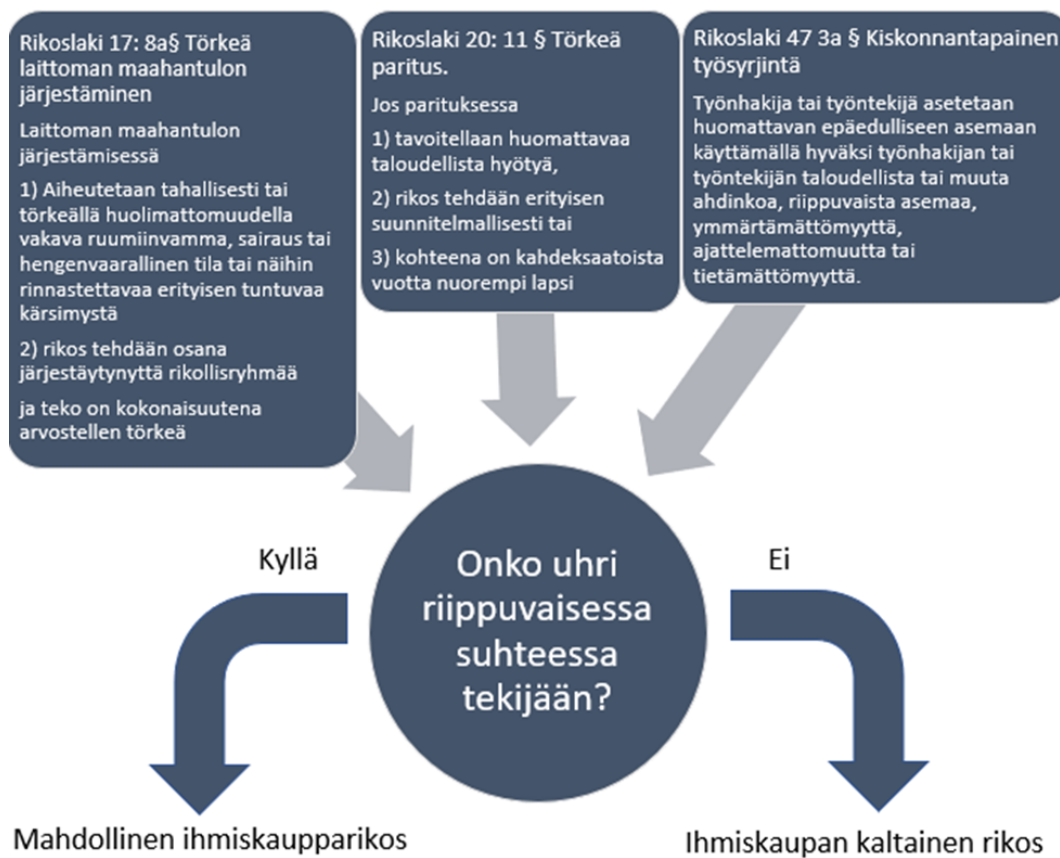
2.5.2 Ihmiskaupan kaltainen rikollisuus

Ihmiskaupan määritelmää käytetään usein väärällä tavalla ja harhaanjohtavasti. Ihmiskaupan ja sen rikoslakiin kirjattu teonkuvaus sisältää useita samoja piirteitä kuin toisessa rikoslakiin kirjatus rikoksen teonkuvauksessa. Tällöin olemme tilanteessa, jossa yksi teko voi käsittää sekä ihmiskaupan että jonkin muun rikoksen teonkuvauksen. Teko ei kuitenkaan täytä ihmis-
kaupan määritelmää, mikäli ihmiskaupparikokselle olennainen edellytys tekijän ja uhrin väli-
sestä riippuvuus- tai alistussuhteesta ei täyty. Tällöin olemme niin kutsutun ihmiskaupan kal-
taisen rikoksen äärellä. Ihmiskaupan kaltainen rikollisuus on siis rikoslain tunnusmerkistöltään lähellä ihmiskaupan tunnusmerkistöä, mutta se ei ole ihmiskauppaa. Ihmiskaupan kaltaisiksi rikoksiksi luetaan rikoslaissa (39/1889) määritellyt törkeä paritus, törkeä laittoman maahan-
tulon järjestäminen sekä kiskonnantapainen työsyrintä. (Autio & Karjala 2012, 188, 192-194.)

Ihmiskaupparikokselle keskeistä on tekijän ja uhrin välinen riippuvuus- tai alistussuhde. Mikäli tällaista suhdetta ei teossa löydy, se ei ole ihmiskauppaa vaan sen kaltaista rikollisuutta. Riip-
puvuussuhde onkin keskeinen tekijä myös lainsäädännön kannalta, sillä ihmiskaupan kaltainen rikollisuus voi paljastua myös ihmiskaupparikollisuudeksi, jos tilanteesta löytyy riippuvuus-
suhde uhrin ja tekijän välille. Ihmiskaupparikoksen ja sen kaltaisen rikoksen määräytymistä on kuvattu kuviossa 1.

Riippuvuussuhteen tavoitteena on saattaa uhri sellaiseen asemaan, jossa hän olisi riippuvai-
nen tekijästä. Vaihtoehtoisesti tekijä voi ylläpitää jo olemassa olevaa riippuvuussuhdetta. Te-
kijä voi ylläpitää uhrin riippuvuussuhdetta monella tavalla. Riippuvainen asema voi johtua

esimerkiksi perhe-, sukulaisuus-, työ-, velkasuhteesta tai muusta suhteesta, esimerkiksi päihderiippuvuudesta. Tekijä voi pitää uhria myös alisteisessa suhteessa uhkaamalla ilmiantaa tämän viranomaisille, ja tällä tavoin vahvistaa alistussuhdetta, sillä uhri todennäköisesti pelkäisi viranomaisten toimia. Vaikka viranomaistoimet tällaisessa tapauksessa auttaisivat uhria, tekijä varmistaa sen, että uhri jää pelkäämään viranomaisia. Tämä tapahtuu esimerkiksi uskotteleamalla maasta poistamisella, rikosvastuulla tai väkivallalla viranomaisten toimesta. Pääasia on, ettei uhri saa tietoa todellisista oikeuksistaan ja täten uskalla ottaa yhteyttä viranomaisiin tai muihin auttaviin toimijoihin. (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022b.)

Kuvio 1: Ihmiskaupan kaltainen rikos ihmiskaupaksi (Soveltaen Autio ym. 2012, 188).

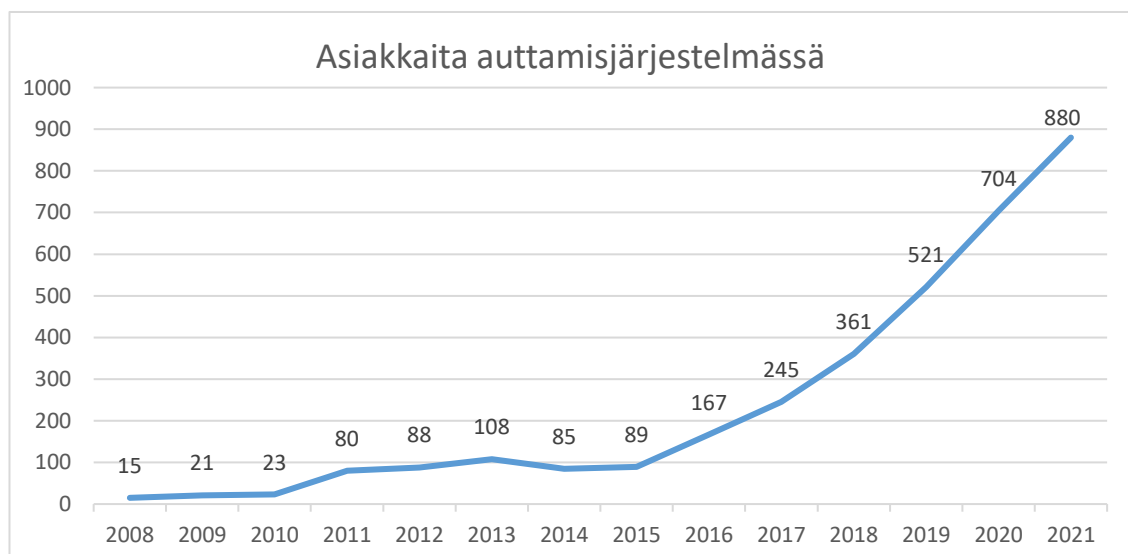
3 Ihmiskauppa Suomessa

Ihmiskaupassa Suomea on pidetty lähtökohtaisesti sekä kohde- että kauttakulkumaana. Käytännössä tämä siis tarkoittaa, että Suomeen tuodaan ihmiskaupan uhreja sekä Suomen kautta kuljetetaan ihmiskaupan uhreja muuhun kohdevaltioon. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö ihmiskauppaa esiintyisi jo valtion rajojen sisällä, vaan sitä esiintyy myös kansallisesti Suomen rajojen sisällä. Vaikka lähtökohtaisesti suurin osa Suomessa tavatuista uhreista on muun maan

kansalaisia, se ei tarkoita, etteikö tekijä ja uhri voi olla myös Suomen kansalaisia. (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022a.)

Joutsenon vastaanottokeskuksessa toimii Suomen vuonna 2006 perustettu Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän päätoimipiste ja sillä on kaksi sivutoimipistettä Oulussa ja Helsingissä. Auttamisjärjestelmän piiriin ohjataan ne henkilöt, joiden epäillään joutuneen ihmiskaupan uhreiksi. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä kuuluu osaksi Maahanmuuttovirastoa, joka johtaa taustansa 2000-luvun alkuun, jolloin ihmiskaupan uhrien auttamiseen liittyvää lainsäädäntöä valmisteltiin. Tuolloin ihmiskauppaan suhtauduttiin yleisesti niin, että uhreina on vain ulkomaalaisia henkilöitä. Vaikka auttamisjärjestelmä on osa Maahanmuuttovirastoa, niin se toimii erillään muista viraston toiminnoista. (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022d.)

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä on tilastoinut järjestelmässä olevien henkilöiden lukumäärää vuodesta 2008. Kuvio 2 voidaan päätellä, että määrä on ollut lähes vuosittain nousussa. Lukumäärissä ei ole laskettu asiakkaiden mukana olevia lapsia, sillä näiden lukumääriä on tilastoitu vasta vuodesta 2016 (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän vuosikatsaus 2020, 6). Kokonaismäärä auttamisjärjestelmän avun piirissä olevista on vuoden 2021 viimeisenä päivänä 1132 henkilöä (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän vuosikatsaus 2021).

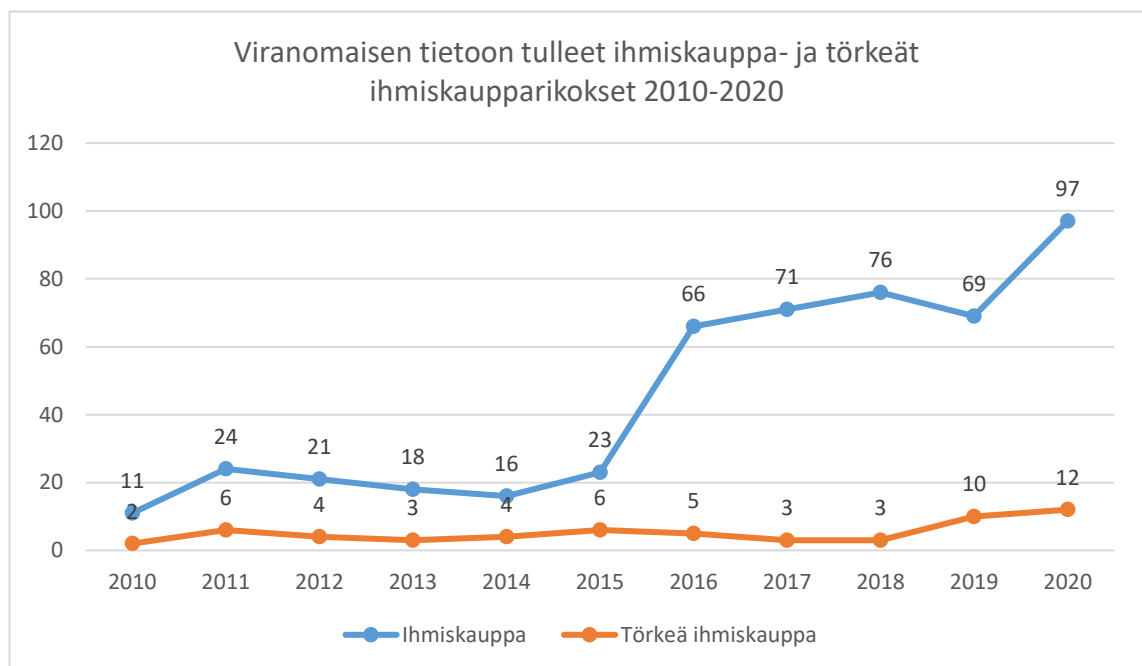
Kuvio 2: Henkilömäärät auttamisjärjestelmässä 2008-2021 (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän vuosikatsaus 2020, 6; Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän vuosikatsaus 2021).

Suomessa ihmiskaupan rikostutkinnasta vastaa pääsääntöisesti Poliisi. Poliisi on perustanut vuonna 2021 kansallisen ihmiskaupparikosten tutkintaan erikoistuneen ryhmän. Vaikka poliisilla on kansallinen erikoistunut ryhmä ihmiskaupparikosten tutkintaan, niin jokainen poliisilaitos voi suorittaa ihmiskauppatutkintaa. (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022e.)

Rajavartiolaitos on toinen ihmiskauppatutkintaa suorittava esitutkintaviranomainen (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022e). Rajavartiolaitoksella on lakiin rikostorjunnassa Rajavartiolaitoksessa (108/2018) kirjattu oikeus tutkia ihmiskaupparikos, mikäli siihen liittyy laitoman maahantulon järjestäminen sekä muu vapautteen rikoslain (39/1889) 25 luvussa tarkoitettu vapautteen kohdistuva rikos.

Suomessa viranomaisten tietoon tulleet ihmiskaupparikokset ovat kasvaneet viime vuosien aikana huomattavasti. Kuvio 3 on nähtävissä, että vuonna 2010 ihmiskauppaepäilyjä on tullut viranomaisten tietoon 11 tapausta ja törkeitä tekemuotoja 2. Vuonna 2020 ihmiskauppaepäilyjä on ollut 97 ja törkeitä 12. (Tilastokeskus 2022a.)

Kasvun määrä suhteellisen lyhyessä ajassa on melko merkittävä. Tilastoista on huomioitavaa, että lukumäärällä viitataan poliisiasian tietojärjestelmään rikoksena kirjattuun asiaan. Yksittäinen asia voi sisältää useita epäiltyjä tekijöitä tai uhreja, joten tapausten määrät eivät kuvaa osallisten määrää (Koivukari, Korkka-Knuts, Mahmood & Melander 2022, 57).

Kuvio 3: Ihmiskaupparikokset Suomessa 2010-2020 (Tilastokeskus 2022a)

3.1 Esimerkitapaus 1: Ihmiskauppa marjanpoimijoilla

Suomalainen marjayrittäjä rekrytoi Thaimaasta 26 poimijaa marjojen ja sienten poimintaan vuonna 2016. Yrittäjä kuljetti, vastaanotti ja majoitti poimijat omistamallaan kiinteistöllä sijaitseviin majoitustiloihin. Thaimaalaiset poimijoiden oli tarkoitus työskennellä noin kolmen kuukauden ajan Suomessa. (KKO:2022:2; Mäntysalo 2022.)

Hovioikeuden mukaan tapauksen käsittelyssä oli katsottu selväksi, että yrittäjä oli antanut poimijoille etukäteen virheellistä tietoa Suomessa oleskelusta. Yrittäjän tarjoamat majoitustilat oli todettu viranomaistarkastuksessa puutteellisiksi useita epäkohdista ja olosuhteista johtuen. Näiden puutteellisten järjestelyjen takia tilojen käyttäjille on voinut aiheutua terveyshaittaa. (KKO:2022:2.)

Yrittäjä oli perinyt poimijoilta sekä majoituskulut sekä matkustuskulut Thaimaasta Suomeen. Käytännössä poimijat tekivät työtä ilman ansioita, kunnes majoitus- ja lentokulut oli maksettu takaisin yrittäjälle. Yrittäjä olikin perinyt velkansa ensin poimijoilta ennen varsinaista maksua poimintatyöstä. Tämän lisäksi marjanpoimijoiden majoitustilan henkilökunta oli vaatinut poimijoiden passit ja lentoliput talteen. Tällä oli pyritty varmistamaan poimijoiden pitkä työskentely yritykselle, jolloin yritys saisi takaisin korvaukset poimijoiden ”veloista” joita oli muodostunut Suomeen kuljettamisesta ja majoituksesta. (KKO:2022:2.)

Hovioikeus oli päätöksessään todennut, että kyseinen toiminta oli olennainen toimi saattamaan poimijat riippuvaiseen ja turvattomaan tilaan. Poimijoiden työllä ansaitsema korvaus kului ensimmäisenä velkoihin, jotka olivat muodostuneet Suomeen pääsystä ja Suomessa oleskelusta. Tämän takia poimijat ovat joutuneet tekemään huomattavan pitkiä työpäiviä ensimmäisenä maksaakseen velkansa. Täten heillä ei ollut käytännössä lainkaan rahaa omien perusmenojensa täyttämiseen. Yrittäjälle muodostunut velka Suomeen tulosta johti myös siihen, että poimijat eivät nähneet vaihtoehtoa lopettaa työntekoa, vaan heidän oli työskenneltävä, kunnes velka oli maksettu. Myöskään työskentelyyn ei annettu riittävää ohjeistusta, jolloin poimijoiden todellinen ansaintamahdollisuus oli heikentynyt heille luvatussa. (KKO:2022:2.)

Hovioikeus oli todennut yrittäjän edellä mainittujen seikkojen perusteella syyllistyneen ihmiskauppaan käyttämällä hyväkseen poimijoiden riippuvaista ja turvatonta asemaa ja saattane heidät pakkotyöhön marjojen ja sienten keräämisessä sekä majoitusolosuhteiden osalta ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin. (KKO:2022:2.)

Korkeimmassa oikeudessa käsiteltiin lähtökohtaisesti vain kysymystä ”Oliko kyseessä yksi vai 26 ihmiskaupparikosta?”. Hovioikeus oli tuominnut tapauksessa yrittäjän yhdestä ihmiskaupparikoksesta, vaikka asianomistajia oli 26. Hovioikeus oli tuomiossaan katsonut yrittäjän rikoneen rikoslaine 25 luvun 3§ ja syyllistynyt ihmiskauppaan. Tuomiossa oli kuitenkin kaikki 26 poimijaa laskettu käytännössä yhtenäisenä toimintana, jolloin tapauksesta oli vain yksi kokonaisuus ihmiskaupparikoksena. Korkeimman Oikeuden lausunnossa otettiin kantaa ihmiskauppa koskevan rangaistussäännöksen sijoittuminen rikoslaisissa vapautta loukkaaviin rikoksiin. Lakiin kirjattujen sanamuotojen ja sisällön perusteella ihmiskaupassa on kyse henkilöön kohdistuvasta rikoksesta. Ihmiskaupassa tyypillisesti loukataan ihmisen vapautta, itsemääräämisoikeutta ja henkilökohtaista turvallisuutta. Tapauksessa oli siis lähtökohtaisesti rikottu 26 ihmisen oikeuksia, vaikka kokonaisuutena toiminta oli ajallisesti ja tavoitteellisesti perustunut

taloudellisen edun saavuttamiseksi, kuten hovioikeus oli tuomiossaan katsonut tapahtuneen. (KKO:2022:2.)

Korkein oikeus ei kuitenkaan katsonut tapahtunutta pakkotyötä ja ihmisarvoa loukkaavia olosuhteita yhtä vahingolliseksi ja vaaralliseksi, kuten esimerkiksi seksuaalisessa hyväksikäytössä olisi. Kuitenkin tapauksessa todettiin ihmiskaupan kaksi keinoa, joissa poimijoita oli erehdytetty ennen työskentelyä sekä käytetty hyväksi heidän riippuvaista asemaansa ja turvatonta tilaa. Korkein oikeus hovioikeuden tapaan kuitenkin piti kokonaisuutta lievemmin arvioitavana kuin tunnusmerkistön normia. Vaikka tapauksessa on henkilöiden vapaus ollut rajoittunutta, tämä on johtunut heidän taloudellisten ja mahdollisuuksien puutteesta eikä heitä ole fyysisesti rajoitettu. (KKO:2022:2.)

3.2 Esimerkitapaus 2: Ihmiskauppaa parisuhteessa

Henkilöt A ja B olivat aloittaneet seurustelusuhteen sekä avioliiton vuoden 2008 loppupuolesta lähtien, ja avioituneet myöhemmin syksyllä 2012. Henkilöiden taloudellinen tilanne oli heikentynyt, ja tilannetta parantaakseen A oli saattanut avopuolisonsa B:n sukupuoliyhteyteen korvausta vastaan muiden henkilöiden kanssa. Toiminta jatkui syyttäjän vaatimuksen perusteella noin kuusi vuotta. (KKO:2021:59.)

Syyttäjä vaati käräjäoikeudessa A:ta tuomittavaksi törkeästä ihmiskaupasta B:tä kohden. B vaati lisäksi korvausta saamattomista ansioistaan, joita hän oli seksuaalipalveluilla hankkinut. A oli järjestänyt B:n seksuaalisiin tekoihin korvausta vastaan, ja tästä toiminnasta saadut rahat B oli joutunut luovuttamaan A:lle. A kiisti syytteet, ja hänen mukaansa toiminnasta oli sovittu yhteisesti, ja siitä saadut tulot oli käytetty yhteisen talouden ylläpitämiseen. (KKO:2021:59.)

Käräjäoikeus katsoi A:n käyttäneen hyväksi B:n riippuvaista asemaa, joka oli johtunut heidän keskinäisestä parisuhteestaan, sekä käyttämällä B:n turvatonta tilaa hyväksi ja painostamalla ottanut tämän määräysvaltaansa värvätäkseen ja saattaakseen rikoslain 20 luvun 9§:n 1 momentin mukaisesti parituksen kohteeksi. A oli siis saattanut B:n seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi olemalla sukupuoliyhteydessä ja tekemään muita seksuaalisia tekoja ulkopuolisten maksavien henkilöiden kanssa. (KKO:2021:59.)

Tapauksessa ei erityisesti kiistelty ihmiskaupasta annettua tuomiota, vaan B:n esittämää korvausvaadetta seksuaalipalveluiden toteuttamisesta saatujen tuottojen korvaamista, jotka hän oli joutunut luovuttamaan A:lle. Hovioikeuden ja korkeimman oikeuden päätösten sisältä ei juurikaan ihmiskaupan osalta poikkea alkuperäisestä käräjäoikeuden päätöksestä, mutta korvausvaatimuksen osalta päätöstä haettiin aina korkeimmasta oikeudesta asti. Tapauksen teonkuvaus on kuitenkin yksi todellinen esimerkki tilanteesta, jossa esiintyy ihmiskauppaa.

3.3 Esimerkkitapaus 3: Ihmiskaupaa ulkomaalaisella työvoimalla

Suomeen rekrytoitiin Keski-Aasiasta kirgisialaisia työntekijöitä Suomeen puualan töihin. Lähtömaassa elintaso oli huomattavasti Suomea alhaisempi, joten Suomessa työskentely oli huomattavasti parempi vaihtoehto kuin kotimaan mahdollisuudet. Suomessa rekrytoinnista vastasi kirgiisitaustainen mies nimeltään Aliev, joka toimi yrityksessä työnjohtajana. Aliev toimi puutyöyrityksen suomalaisten omistajien ja kirgisialaisten työntekijöiden välikätenä, toimien mm. tulkkina ja palkanmaksajana. (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022f.)

Aliev oli päättänyt käyttää tilanteen omaksi hyödykseen, sillä hän tiesi, etteivät töihin tulevat henkilöt ymmärrä ja tiedä oikeuksiaan työntekijöinä. Hän teetätti heillä töitä yli sovittujen tuntimäärien, mutta jätti ylimääräiset työtunnit ilmoittamatta palkanlaskijalle. Työntekijöiden palkat maksettiin työsopimuksen mukaisesti heidän tileilleen, mutta työntekijät saivat palkasta vain murto-osan, sillä Aliev oli ottanut haltuunsa heidän tilinsä, pankkikortit sekä pankkitunnukset. Kaikki työntekijät eivät olleet tietoisia, että heillä on edes pankkitili, johon palkka maksetaan. (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022f.)

Aliev oli ottanut myös työntekijöiden passit haltuunsa, sekä sitouttanut heidät työskentelemään 1-2 vuotta, ennen kuin he saisivat lomailla kotimaassaan. Lisäksi Aliev oli antanut työntekijöille sääntöjä työskentelyyn liittyen; Työpaikalta ei saanut poistua vuorokauden aikana työpaikan menettämisen tai sakon uhallä, vapaa-ajalla lähikaupassa saa käydä muttei keskustella muiden ihmisten kanssa, työntekijän on oltava työpaikalla tai asunnossa työpaikan yhteydessä. Aliev:n säännön rikkomisesta seuraisi rangaistus. Yhden työntekijän Aliev velvoitti maksamaan 3000 € ”sakkoa” koska tämä oli käynyt kotimaassaan ollakseen mukana vaimonsa synnytyksessä. Osa työntekijöistä myös velkaantui Aliev:lle, johtuen vähäisistä varoista, joita heille työstä jäi lopulta käyttöön. (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022f.)

Pohjanmaan käräjäoikeus tuomitsi Aliev:n ihmiskaupasta, törkeästä kavalluksesta sekä pahoinpitelystä. Ihmiskaupan uhreiksi joutuneita henkilöitä oli yhteensä 26 kirgisialaista työntekijää. Käräjäoikeus katsoi, että työntekijöiden työolosuhteita on pidettävä ILO:n vuoden 1930 yleissopimuksen mukaisena pakkotyönä, vaikka henkilöt olivat saapuneet Suomeen vapaaehtoisesti töihin. Käräjäoikeuden mukaan työntekijät eivät olleet vapaita lopettamaan työtä koska tahansa, johtuen Aliev:n vaatimuksesta 1-2 vuoden työhön sitoutumisesta, ja tämän rikkomisella sanktioilla. Lisäksi pakkotyön elementteinä pidettiin Aliev:n työntekijöiden passien haltuunottoa ja velkaannuttamista, kohtuuttomien työpäivien ja työtuntien teetättämistä sekä työn loppumisella uhkailua. (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022f; Jokinen, Ollus & Pekkarinen 2022, 45.)

4 Ihmiskaupan torjunta kansainvälisesti

4.1 YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus

Pariisissa 10.joulukuuta 1948 hyväksyttiin Yhdistyneiden Kansakuntien yleismaailmallinen julistus ihmisoikeuksista. Vaikka julistus ei varsinaisesti ole virallinen sopimus, siitä tuli YK:n yleiskokouksessa ensimmäinen ihmisoikeuksia maailmanlaajuisesti suojeleva lainopillinen asiakirja. Julistuksen yleismaailmallisuudella tarkoitetaan koko maailmaa koskettavana, koskien kaikkia kansoja ja jokaista yksilöä rotuun, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, alkuperään tai muuhun erottavaan tekijään huomioimatta. (Ihmisoikeudet 2022.)

Ihmisoikeudet on pyritty turvaamaan jokaiselle ihmiselle julistukseen kirjatulla 30.artiklalla. Julistuksessa jokaiselle ihmiselle annetaan vapaus ja tasavertaisuus sekä oikeus elämään, vapauteen ja turvallisuuteen. Julistuksen sisältö koskettaa lähiesesti myös ihmiskauppaa. Eri-tyisesti julistuksen kolmas ja neljäs artikla ovat suoraan liitoksissa ihmiskaupan ilmenemismuotoihin; ketään ei saa pitää orjana tai orjuutettuna eikä ketään saa kohdella tai rangaista julmasti, epäinhimillisesti tai alentavasti. Ihmiskaupan muodosta riippumatta mainitut teot voivat esiintyä ihmiskauppatapauksissa. (Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 1948.)

YK:n julistuksen pohjalta Euroopan neuvosto alkoi laatimaan sopimusta, jolla konkretisoidaan julistuksessa määritellyt oikeudet jokaiselle ihmiselle. Tämän pohjalta luotiin 1950 Euroopan ihmisoikeussopimus. (Pellonpää ym. 2018, 9-10.)

4.2 Euroopan ihmisoikeussopimus

Euroopan keskeisin perusoikeuslähde on Euroopan Ihmisoikeussopimus 'Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi' vuodelta 1950. Sopimus juontaa taustansa Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksessa 1948 antamaan Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen, ja sen voimaansaattamiseksi Sopimuksen ratifioi ensimmäisenä Iso-Britannia vuonna 1951 ja vuonna 1953 Luxemburg kymmenentenä maana, jolloin sopimus astui voimaan. (Pellonpää ym. 2018, 9).

Sopimuksen sisältö tarkoitettiin turvaamaan Yhdistyneiden Kansakuntien julistuksen sisältämät oikeudet kaikille ihmisille. Itse alkuperäinen sopimus on jaettu kolmeen osaan ja yhteensä 59 artiklaan. Ensimmäisessä osassa määritellään 18. artiklassa oikeudet ja vapaudet, jotka julistuksessa annettiin. Toisen osan 32 artiklaa määrittävät sopimuksen noudattamisen valvonnasta kansainvälisesti. Kolmas osa, 8 artiklaa sisältää sekalaisia määräyksiä, esimerkiksi sopimuksen allekirjoittamisesta ja ratifioinnista sekä sopimuksesta irtisanoutumisesta. (Euroopan ihmisoikeussopimus 1950, 3-29.)

Sopimuksen sisältöä on muutettu tai täydennetty alkuperäisen sopimuksen jälkeen 16. pöytäkirjamuutoksella. Alkuperäisen sopimuksen laatiminen tehtiin nopealla aikataululla, jonka

vuoksi moni kysymys jäi avoimeksi. Tuolloin oli jo selvää, että sopimusta tullaan täydentämään myöhemmin. (Pellonpää ym. 2018, 10.)

Uusin pöytäkirjamuutos Euroopan Ihmisoikeussopimukseen on tehty vuonna 2021 (Euroopan Ihmisoikeussopimus, 3). Sopimuksen merkittävin pöytäkirjamuutos oli 1998 vuoden 11.pöytäkirja, jossa sopimuksen valvontajärjestelmä uudistettiin. Tämä uudistus korvasi aiemmin käytössä olleen osa-aikaisen ihmisoikeustuomioistuimen ja Euroopan neuvoston ministerikomitean vakituisella ihmisoikeustuomioistuimella (Pellonpää ym. 2018, 10).

Suomi on hyväksynyt sopimuksen vuonna 1999. Ihmiskaupan osalta mainitun ihmisoikeussopimuksen keskeinen sisältö on sopimuksen 4.artikla. Artiklan mukaisesti ketään ei saa orjuudessa tai orjuuden kaltaisessa pakkotyössä eikä vaatia tekemään pakkotyötä tai muuta pakollista työtä. (63/1999; Pellonpää ym. 2018, 457.)

4.3 Palermon sopimus

Ihmiskauppa harvoin tapahtuu yhden maan rajojen sisällä, vaan on pääsääntöisesti kansainvälistä rikollisuutta. Kansainvälinen rikollisuus on yleisesti järjestäytyneitä rikollisuutta, jolloin rikollisorganisaatioissa on tekijöitä useissa eri maissa. Tämä huomattiin 1990-luvulla, jolloin Puola teki aloitteen 1996 yleissopimuksen laadintaan järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan. Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokous päätti perustaa 1998 hallitusten välisen asiantuntijaryhmän laatimaan alustavan luonnoksen yleissopimukseen. Asiantuntijaryhmän ehdotuksen pohjalta muodostettiin ad hoc-komitea yleissopimuksen valmistelua varten. ”Ad hoc” on latinaa, ja sillä tarkoitetaan tiettyä tapausta varten käyttöön otettua; Tässä tapauksessa ad hoc-komitea otettiin käyttöön valmistelemaan järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskeva yleissopimus. (YK:n järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen ns. Palermon sopimuksen hyväksyminen 2002, 9, 12-13.)

Komitean tuottama yleissopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa marraskuussa 2000. Sopimus avattiin allekirjoitettavaksi joulukuussa 2000, jolloin myös Suomi allekirjoitti sopimuksen. (YK:n järjestäytyneen rikollisuudenvastaisen ns. Palermon sopimuksen hyväksyminen, 9.) Sopimuksen on opinnäytetyön hetkellä keväällä 2022 ratifioinut 190 maata ja allekirjoittanut 147 maata (Yhdistyneet Kansakunnat 2000). Lukumäärien ero johtuu termistöstä; sopimuksen allekirjoitus ei vielä sitouta valtiota sopimukseen, kun ratifioinnilla valtio sitoutuu noudattamaan sopimuksen määräyksiä suhteessa niihin valtioihin, jotka ovat sen myös ratifioineet (Tieteen termipankki).

Palermon yleissopimuksessa määrätään velvoitteita rikosoikeuden ja rikosoikeudenkäyntimenettelyn lainsäädäntöön. Tämän lisäksi sopimuksessa määrätään sekä viranomaisten välisestä yhteistyöstä että rikosten ennaltaehkäisyyn ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan kehitysyhteistyöstä. Sopimus muun muassa velvoittaa sopimusvaltioita kriminalisoimaan

rikollisjärjestön toimintaan osallistumisen. Suomen lainsäädäntö ei kriminalisoi varsinaisesti kuulumista järjestäytyneeseen rikollisryhmään. Rikoslain (39/1889) 17 luvun 1a§:n perusteella henkilö voidaan tuomita osallistumisesta järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan, sikäli kun ryhmän ”*tavoitteena on tehdä yksi tai useampi lainkohdassa mainittu rikos, ja jos tällainen rikos tai sen rangaistava yritys tehdään*”. Näin ollen varsinaisesti kuuluminen järjestäytyneeseen rikollisryhmään ei ole rangaistusperuste, vaikka Palermon sopimuksessa näin määrätään. Suomen lainsäädäntö myös tekee hankalaksi määritellä mikä on ”järjestäytynyt rikollisryhmä” (Laakso 2018, 36-37).

Ihmiskaupan osalta Palermon sopimuksessa on määritelty lisäpöytäkirjassa (Tasavallan presidentin asetus 71/2006) sen ehkäisemisestä, torjunnasta sekä rankaisemisesta. Pöytäkirjassa painotetaan erityisesti naisten ja lasten asemaa ihmiskaupan uhreina. Pöytäkirjan 3.artiklan määritelmät eri käsitteille ovat yleisesti hyväksytyjä, ja laajalti käytetty (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022c).

Pöytäkirjassa määrätään ihmiskaupaksi määritellyn teon tahallisen toiminnan yrittämisen tai siihen osallistumisen kriminalisoitavaksi lainsäädännöllä kansallisella tasolla. Lisäksi pöytäkirjassa määrätään ihmiskaupan uhrien suojelusta sekä auttamisesta. Artiklalla pyritään suojelemaan ihmiskaupan uhrien yksityisyyttä ja henkilöllisyyttä kansallisen lainsäädännön mahdollisuuksien mukaan. (Tasavallan presidentin asetus 71/2006.)

Edellä mainitussa (71/2006 3:9) lisäpöytäkirjassa sopimusvaltioita veloitetaan ryhtymään toimenpiteisiin ehkäistäkseen ja torjuakseen ihmiskauppaa. Toimenpiteinä tarkoitetaan esimerkiksi tutkimustoimintaa, tiedotuskampanjoita sekä erilaisia sosiaalisia ja taloudellisia aloitteita. Toimenpiteiden ja toimintaohjelmien tavoitteet yhdessä kansainvälisen yhteistyön kanssa on pyrkiä vähentämään tekijöitä, jotka edesauttavat ihmiskauppaa.

5 Moderni orjuus

Ihmiskaupasta ja työvoiman hyväksikäytöstä on käytetty viimeisen vuosikymmenen aikana kasvavassa määrin muotoa ”moderni orjuus”. Käsite pitää sisällään niin ihmiskaupan, orjuuden ja pakkotyön. Termin käyttö on lähtöisin Iso-Britanniasta, josta se on levinnyt muihin maihin, ja se alkaa olla yleisesti esiintyvä termi myös Suomessa. (Pekkarinen ym. 2021, 13.)

Modernin orjuuden esiintymisen mittaaminen on haastavaa, sillä ei ole olemassa yhtä tietolähdettä, josta voitaisiin luotettavasti kerätä haluttu data. ”The Global Estimates of Modern Slavery” (2017) -raporttiin ILO ja Walk Free Foundation toteuttivat tutkimuksen, jossa haasteltiin yli 71 000 ihmistä useilla eri kielillä. Haastatelluilla henkilöillä oli hallinnollisen tason tietoa ihmiskaupan uhreista, jotka olivat International Organization for Migration ’IOM:n

avustamia. Haastatteluissa kerätyt tiedot varmistettiin eri lähteistä ja systemaattisilla haastatteluilla ILO valvontaelinten edustajille. (The Global Slavery Index 2018, 27.)

Kansainvälisen työjärjestön 2017 vuoden raportin mukaan maailmassa on noin 40 miljoonaa ihmistä modernin orjuuden uhreina. Vastaavasti myös Walk Free Foundation-järjestön raportissa vuodelta 2018 on arvioitu maailmassa olevan 40 miljoonaa ihmistä elävän modernissa orjuudessa; näistä 15,4 miljoonaa pakkoavioliitossa ja 24,9 pakkotyössä. Sukupuolijakauma uhrien osalta on 71 % naisia ja tyttöjä ja 29 % miehiä ja poikia. (The Global Slavery index 2018, ii, 27.)

Raportissa lukujen on kuitenkin myönnetty olevan ”luotettavin arvio” nykytilanteesta. Esimerkiksi elinkauppaa, lapsisotilaita tai lapsiavioliittoja ei ole mitattu riittävästi, jotta niistä voitaisiin tehdä luotettavia arvioita. Raportissa käsitellään viittä eri maantieteellistä aluetta; Afrikka, Amerikat, Arabivaltiot, Aasia ja Tyyni valtameri sekä Eurooppa ja Keski-Aasia. Näistä alueista luotettavaksi arvioidut tiedot on saatu kaikilta, paitsi Arabivaltioilta. Tältä alueelta on tiedossa puutteita, jonka takia kyseisen alueen arviot ovat todennäköisesti huomattavasti pienempiä kuin todellinen tilanne alueella on. Arabivaltioiden alueella on arvioitu olevan n.17,6 miljoonaa siirtolaista töissä. Tämä on lähes kymmenesosa koko maailman siirtolaistyöläisistä. (The Global Slavery Index 2018, ii, 27.)

Walk Free Foundationin vuonna 2018 julkaiseman raportin mukaan moderni orjuus toimii ”saateenvarjoterminä” sisältäen käsitteet pakkotyö, ihmiskauppa sekä orjuus ja siihen verrattavat olosuhteet. Kuviossa 4 on esitetty kuinka nämä alakäsitteet ovat sidoksissa toisiinsa. Ihmiskauppa ja pakkotyö ovat liitoksissa keskenään, sillä usein ihmiskauppa liittyy uhrin saattamiseen pakkotyöhön tai seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Vastaavasti pakkotyön ja orjuuden yhteydessä syntyy pakkoavioliiton kautta pakotettua työtä. Lopuksi ihmiskaupan ja orjuuden tuloksena on uhrin saattaminen orjuuteen tai siihen verrattaviin olosuhteisiin. (The Global Slavery Index 2018, 19.)

Kuvio 4: Moderni orjuus (Walk Free Foundation, The Global Slavery Index 2018, 19)

Alakäsitteiden liitoksista voimme päätellä, ettei ihmiskauppa ole pelkästään ihmiskauppaa, vaan toiminnalla on aina jokin tarkoitus, miksi ihmistä ollaan riistämässä perusoikeuksistaan.

The Global Slavery Index (2018) -raportissa modernin orjuuden uhriksi joutumisen riskille on laskettu maakohtainen arvo. Maakohtainen arvo saadaan tarkoitukseen luodulla laskukaavalla, jossa arvioidaan jokaisen maan osalta haavoittuvuusmallin osa-alueet. Vuoden 2018 raportin haavoittuvuusmallin osa-alueet on esitetty kuviossa 5 vapaasti suomennettuna.

Hallintoon liittyvät	Perustarpeiden puutteet	Eriarvoisuus	Riistetyt ryhmät	Konfliktien vaikutus
<ul style="list-style-type: none"> • Poliittinen epätasapaino • Hallituksen vastaus Global Slavery Index-dataan • Naisten fyysinen turvallisuus • Poliittiset oikeudet • Sääntelyn laaatu • Vammaisten oikeudet • Pääsy aseisiin 	<ul style="list-style-type: none"> • Matkapuhelinten käyttö • Sosiaaliturva • Aliravitsemus • Puhdas vesi • Tuberkuloosi • Mahdollisuus rahanlainaukseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Luottamus oikeusjärjestelmään • Väkivaltarikollisuus • Gini-kerroin • Mahdollisuus rahalliseen hätäavustukseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Seksuaalistaso-arvo • Pakolaisten hyväksyminen • Alaikäisten hyväksyminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Terrorismin vaikutus • Aiemmat sisällissodat tai vastaavat ongelmat • Sisäiset hätäsiirtolaiset

Kuvio 5: Haavoittuvuusmallin arviointialueet (The Global Slavery Index 2018, 154).

Kuviossa 5 esitetyille arviointialueille määriteltäviin arvoihin käytetään eri toimijoiden tuottamien raporttien ja selvityksien tietoa. Näitä tietoja saadaan mm. Maailmanpankilta, YK:lta, ILO:lta ja UNHCR:ltä. (The Global Slavery Index 2018, 160-163). Palkissa ”Eriarvoisuus” mainittu ”Gini-kerroin” on yleisin tuloeroja kuvaava tunnusluku. Mitä suurempi arvo, sitä epätasaisemmin tulot jakautuvat (Tilastokeskus 2022b).

Edellä esitettyjen arviointikriteerien avulla on laskettu haavoittuvuusarvo 163 maalle. Kaikista haavoittuvaisiin maa on arvioitu olevan Keski-Afrikan tasavalta. Seuraavat sijat kymmenen haavoittuvan maan kesken; 2. Etelä-Sudan 3. Afganistan 4. Syyria 5. Kongon tasavalta 6. Somalia 7. Sudan 8. Jemen. 9. Irak 10. Tsad. Jos edellä mainitut maat tarkistettaisiin maailman kartalta, voidaan todeta näiden olevan joko Afrikan tai Lähi-Idän alueella. Lista jatkuu samoilla alueilla, poikkeuksena Pohjois-Korea sijalla 13. Parhaimmat tulokset arvioinnissa ovat saaneet Tanska ja Sveitsi. Suomi on listan sijalla 154. (The Global Slavery Index 2018, 156-159.)

6 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena ja tavoitteena oli tuoda ihmiskauppaa tutuksi lukijalle. Ihmiskauppa on mittakaavaltaan maailmanlaajuisesti yksi suurimmista ongelmista, ja se koskettaa jokaista maanosaa ja valtiota. Työn tarkoitus oli antaa sen lukijalle käsitys, millaisesta ongelmasta ihmiskaupassa on kyse. Työhön on pyritty luomaan perustaa historiallisen edistymisen kautta, lähtien ensimmäisistä ihmiskauppaa koskevista kansainvälisistä sopimuksista. Työn reaali maailmaan yhdistäminen on pyritty tuomaan esille konkreettisten esimerkkien kautta, joissa ihmiskauppaa on käsitelty ja tuomittu riippumattomien tuomiovaltaa käyttävien tuomioistuinten toimesta. Näiden esimerkkien avulla on tarkoitus havainnollistaa, miten ja millaisessa muodossa ihmiskauppaa nykypäivänä esimerkiksi esiintyy. Ihmiskauppaa on hyvin

hankala havaita, mutta tiedostaminen siitä, millaisessa muodossa sitä voi esiintyä, voi vaikuttaa omaan ajatteluun ja havainnointiin.

Opinnäytetyön aiheen valinta ihmiskauppaan liittyen oli alkutilanteessa sekä helppo että haastava. Aiheen valinnan helpoksi tekee sen konkreettinen liitos jokapäiväiseen elämään, ja omassa työssäni joudun aika ajoin käymään pohdintaa aiheen ympärillä. Tämän takia asiaan syvällisempi perehtyminen tukee sekä omaa että työn lukijan ymmärrystä aiheesta. Vaikka aiheen valinta oli helppo, niin sisällöllisesti itse aihe on haastava luonteensa takia. Kuten mainittu, ihmiskauppa on hyvin haastava havainnoida ja vastata kysymykseen ”onko tämä ihmiskauppaa?”. Tietenkin aiheesta löytyy selkeitä tapauksia, mutta ne on yleensä saatu selvitettyä viranomaismenettelyssä ja mahdollisesti pitkän esitutkinnan kautta. Tavan kansalaiselle sen sijaan ihmiskaupan havainnointi arkielämässään ei ole yhtä selkeää sen monimuotoisuuden vuoksi. Ihmiskaupan paljastamiselle ei ole olemassa yhtä kiinteää ohjetta, jonka perusteella voi sanoa ja havaita ihmiskauppatapauksia.

Ihmiskauppa on ensisijaisesti rikos ihmisen oikeuksia vastaan. Kuten työn nimi ”riistetty ihmisoikeus” viittaa, niin ihmiskaupassa erityisesti viedään ihmisoikeus henkilöltä. Lähtötilanne voi olla täysin erilainen, johon ihminen lähtee vapaaehtoisesti mukaan, mutta lopputulos voi olla jotain, mitä hän ei ole lähtiessään osannut edes uskoa mahdolliseksi. Tästä muodostuukin ihmiskaupan haastavuus. Usein ennen varsinaiseksi ihmiskaupaksi muodostunutta tilannetta jollekin henkilölle luvataan parempaa elämää tai muuta verrattavissa olevaa, jolla hän voi parantaa omaa tai perheensä elämää. Kuitenkin lähdettyään vapaaehtoisesti mukaan, tilanne voi hyvinkin nopeasti muuttua täysin päinvastaiseen suuntaan. Lupaukset perheen auttamiseksi kääntyvät uhkailuksi perhettä vastaan tai oman elämän laatu ei parantunutkaan lupauksen perusteella. Tätä jatkaakseen, tässä vaiheessa uhriksi päätyneet, henkilö ”sitoutetaan” toimintaan mukaan uhkausten tai muiden keinojen kautta. Täten uhri jää osaksi toimintaa, koska hänelle tehdään selväksi, ettei muuta keinoja ole kuin jatkaa toimintaa määrättyllä tavalla.

Ongelman käsittäessä koko globaalin maailman, siihen puuttuminen myös viranomaistoiminnalla on haastavaa. Jonkin havainnon tutkiminen oman valtion sisällä voi vielä onnistua melko tehokkaasti, mutta harvoin tapauksen toiminta koskettaa vain yhtä valtiota. Sen sijaan viranomaisille yleensä nousee esiin useita eri valtioita, joissa toimii yhteisen päämäärän eteen rikollisorganisaatioita. Tämän torjuntaan maailmalla on pyritty useiden eri sopimusten ja viranomaisyhteistyön avulla puuttumaan. Kuitenkin lähes poikkeuksetta useiden valtioiden väliset yhteistyöt ovat hidasta ja kuormittavaa. Samanaikaisesti viranomaisten pyrkiessä yhteisesti tehokkaampaan torjuntaan ja paljastamiseen, pyrkivät rikollisorganisaatiot vastaavasti keksimään uusia keinoja viranomaisten välttämiseksi, sekä ihmisten johdattamiseksi osaksi ihmiskauppaa. Ihmiskauppaa siis tulee olemaan lähtökohtaisesti niin kauan, kuin joku kykenee hyötyämään toisten ihmisten käyttämisestä jonkin toimen toteuttamiseen.

Puhuttaessa ihmiskaupasta mielikuvat liitetään yleensä prostituutioon sekä rikollisjärjestöjen toimintaan. Harvoin mietitään esimerkiksi lähiravintolan ulkomaisen työvoiman tilannetta; onko henkilö varmasti omasta halustaan työskentelemässä ”taas tänäänkin, kun eilenhän hän oli viimeksi töissä”. Samoin kesäsesongin aikana varsinkin marjanpoimijoita tulee paljon ulkomailta, koska toiminnalla on mahdollisuus tehdä huomattavaa rahallista tiliä kotimaahan veraten. Mutta mietitäänkö kuinka usein näiden poimijoiden todellista tilaa tänne päästyään? Onko palkkaus ja muut työskentelyt ehdot ja olosuhteet oikeasti sellaiset kuin laki velvoittaa? Puhumattakaan harmaasta työvoimasta rakennusalalla tai sukulaisten järjestämistä pakkoa-violiitoista. Kaikki edellä mainittu toiminta ei vaadi rikollisorganisaatiota toimimaan taustalla, vaan toiminta voi tapahtua jo yhdenkin henkilön toiminnalla.

Vaikka ihmiskauppa-asiat ovatkin viranomaistoiminnan vastuulla, ei yksittäisen kansalaisen merkitystä ihmiskaupan torjunnassa voi korostaa tarpeeksi. Yleinen tietoisuus asiasta auttaisi saattamaan tapauksia viranomaisten tietoon, jolloin tapauksiin kyettäisiin puuttumaan. Yksi suuri tekijä olisi ulkomaisten työntekijöiden opastus ja työhön sekä siihen liittyviin oikeuksiin ja ehtoihin perehdytys. Hankaluutena onkin, että usein uhreiksi päätyvät eivät pääse olemaa yhteyksissä muihin kuin hyväksikäyttäjään, jolloin mainitut asiat eivät päädy hänen tietoonsa.

Ihmiskaupan torjunnassa korostuu siis niin kansallinen kuin kansainvälinen yhteistyö. Tärkeää olisikin, että ennaltaehkäiseviä toimia tehtäisiin jo lähtömaissa, jotta kukaan ei päätyisi edes hetkellisesti osaksi toimintaa. Nykypäivänä digitalisoitunut maailma osaltaan helpottaisi tietoisuuden lisäämistä, mutta myös hyväksikäyttäjien keinoja ihmisten erehdyttämisessä.

Opinnäytetyön perustana toimineeseen tutkimuskysymykseen ”mitä on ihmiskauppa?” ei voi antaa selvää vastausta, sillä ihmiskauppa on hyvin moniulotteista ja haastavasti tulkittava asia. Kuitenkin puhuttaessa ihmiskaupasta, oleellinen tekijä on se, että ihmiskaupan uhri on riippuvaisessa asemassa riistäjäänsä. Tätä asemaa käyttäen uhrilta riistetään kaikille ihmisille yhtäläisesti kuuluvia oikeuksia ja vapauksia.

Lähteet

Säädökset

Asetus orjuuden, orjakaupan ja orjuuteen verrattavien järjestelmien ja käytännön tukahduttamista koskevan lisäsopimuksen voimaansaattamisesta 17/1959. Viitattu 25.3.2022.

<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1959/19590017>

HE 69/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle pakollista työtä koskevaan sopimukseen liittyvän pöytäkirjan hyväksymisestä sekä laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Viitattu 17.5.2022. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2016/20160069>

Laki pakollista työtä koskevaan sopimukseen liittyvän pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta 980/2016. Viitattu 17.5.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20160980>

Laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa 108/2018. Viitattu 12.7.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180108>.

Rikoslaki 39/1889. Viitattu 12.7.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L17>

Tasavallan presidentin asetus kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisten Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta 71/2006. Viitattu 24.4.2022. <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2006/20060071>

Ulkoasianministeriön ilmoitus Euroopan ihmisoikeussopimuksesta 63/1999. Viitattu 30.3.2022. <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063>

Ulkomaalaislaki 301/2004. Viitattu 12.7.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301#L2P11>

Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta 53/2015. Viitattu 25.3.2022. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2015/20150053/20150053_1

Sähköiset

Arviomuistio avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta. 2021. Oikeusministeriö. Helsinki: Oikeusministeriö. Viitattu 25.3.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163612/OM_2021_29_ML.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Autio, T-L. & Karjala, A. 2012. Ihmiskauppa ja ihmisrikokset. Hovioikeus. Viitattu 9.9.2022. https://oikeus.fi/hovioikeudet/helsinginhovioikeus/material/attachments/oikeus_hovioikeudet_helsinginhovioikeus/julkaisut/painetutjulkaisut/perus-jaihmisoiikeudetrikosprosesissa2012/MHFwXxXot/09_Ihmiskauppa_ja_ihmisoiikeudet_Tiina-Liisa_Autio_ja_Anna_Karjala.pdf

CETS 216. 2015. Council of Europe Convention against Trafficking in Human Organs. Eurooppa-neuvosto. Viitattu 12.4.2022. <https://rm.coe.int/16806dca3a>

Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings. 2005. Eurooppa-neuvosto. Viitattu 17.3.2022. <https://rm.coe.int/168008371d>

Elflein, J. 2021. Global number of transplantations 2019. Statista. <https://www.statista.com/statistics/398645/global-estimation-of-organ-transplantations/>

Euroopan Ihmisoikeussopimus. 1950. Eurooppa-neuvosto. Viitattu 25.3.2022. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_FIN.pdf

Euroopan Unionin direktiivi ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2002/629/YOS korvaamisesta. 2011. Euroopan Unioni. Viitattu 17.3.2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0036&from=EN>

Forced Labour Convention No.29. 1930. International Labour Organization. Viitattu 12.3.2022. https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEX-PUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C029

Global Estimates of Child Labour. 2017. International Labour Organization. Viitattu 17.3.2022. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_575499.pdf

Global Estimates of Modern Slavery. 2017. International Labour Organization. Viitattu 12.3.2022. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf

Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. 1948. Yhdistyneet Kansakunnat. Viitattu 8.3.2022. <https://unric.org/fi/ihmisoikeuksien-yleismaailmallinen-julistus/>

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022a. Viitattu 9.3.2022. https://www.ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa/ihmiskauppa_suomessa

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022b. Viitattu 9.3.2022. https://www.ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa/ihmiskauppiaan_toiminta

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022c. Viitattu 9.3.2022. https://www.ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa/ihmiskauppa_maailmalla/kansainvaliset_velvoitteet

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022d. Viitattu 9.3.2022. https://www.ihmiskauppa.fi/tietoa_auttajille/ihmiskaupan_uhrien_auttamisjarjestelma

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022e. Viitattu 9.3.2022. https://www.ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa/ihmiskaupan_vastainen_työ_suomessa/esitutkintaviranomaiset

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestö 2022f. Viitattu 9.3.2022. https://www.ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa/ihmiskauppa_suomessa/ihmiskauppatapauksia_suomessa

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän vuosikatsaus 2020. 2021. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Viitattu 14.3.2022. https://www.ihmiskauppa.fi/files/525/Ihmiskaupan_uhrien_auttamisjarjestelman_vuosikatsaus_1.1.-_31.12.2020.pdf

Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän vuosikatsaus 2021. 2022. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Viitattu 14.3.2022. https://www.ihmiskauppa.fi/materiaalipankki/tilastot_ja_tilannekatsaukset/ihmiskaupan_uhrien_auttamisjarjestelman_vuosikatsaus_2021

Ihmisoikeusliitto. 2022. Mitä ihmisoikeuksilla ja perusoikeuksilla tarkoitetaan?. Viitattu 3.5.2022. <https://ihmisoikeudet.net/yleisesti/>

Ihmisoikeudet. 2022. Yhdistyneet Kansakunnat. Viitattu 3.5.2022. <https://unric.org/fi/ihmisoikeudet/>

Istanbulin sopimus. 2011. Euroopan neuvosto. Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdittuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. Viitattu 25.3.2022. <https://rm.coe.int/1680462532>

Istanbulin julistus. 2008. The Declaration of Istanbul Custodian Group. Viitattu 26.3.2022. <https://www.declarationofistanbul.org/the-declaration>

- Jokinen, A., Ollus, N. & Pekkarinen A-G. 2022. Katsaus työperäisen ihmiskaupan vastaisen toiminnan kehitykseen Suomessa. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. Viitattu 25.7.2022. https://heuni.fi/documents/47074104/0/Katsauksia_24_Katsaus_tyoper_ihmiskaupan_vast_toim_kehityks_Suomessa.pdf/c0373d9d-0401-4b56-ceae-139d04400cd9/Katsauksia_24_Katsaus_tyoper_ihmiskaupan_vast_toim_kehityks_Suomessa.pdf?t=1654772469606
- Kervinen, E. & Ollus, N. 2019. Lapsiin ja nuoriin kohdistuva ihmiskauppa Suomessa. Helsinki: HEUNI. Viitattu 17.3.2022. https://heuni.fi/documents/47074104/0/HEUNI_Report_89_Lapsiin_ja_nuoriin_kohdistuva_ihmiskauppa_Suomessa_2019+%281%29.pdf/819ec669-b388-0370-383a-2c1100599d5e/HEUNI_Report_89_Lapsiin_ja_nuoriin_kohdistuva_ihmiskauppa_Suomessa_2019+%281%29.pdf?t=1607434597
- Koivukari, K., Korkka-Knuts, H., Mahmood, V. & Melander, S. 2022. Ihmiskauppa ja sen lähirikokset. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 15.3.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163890/VNTEAS_2022_18.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- KKO:2022:2. Korkein oikeus. Antopäivä 26.1.2022. Viitattu 9.3.2022. <https://korkeinoikeus.fi/fi/index/ennakkopaatokset/kko20222.html>
- KKO:2021:59. Korkein oikeus. Antopäivä 20.8.2021. Viitattu 25.7.2022. <https://korkeinoikeus.fi/fi/index/ennakkopaatokset/kko202159.html>
- Laakso, T. 2018. Opinnäytetyö. Järjestäytynyt rikollisryhmä - määritelmä ja koventamisperuste lainsäädännössä. Viitattu 14.3.2022.
- Mäntysalo, J. 2022. Marjanpoimijat tekivät pakkotyötä lähes palkatta - korkein oikeus tuomitsi marjayrittäjän ihmiskaupasta ehdottomaan vankeuteen. Yle uutiset. Viitattu 15.3.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-12287007>
- Mäkisalo, H. 2017. Elinkauppa- elinsiirrot rikollisten käsissä. Duodecim. Viitattu 30.3.2022. <https://www.duodecimlehti.fi/duo14059>
- Pekkarinen, A-G., Jokinen, A., Rantala, A., Ollus, N. & Näsi, R. 2021. Selvitys ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön torjunnan menettelyistä eri maissa. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 17.3.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163536/TEM_2021_55.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pellonpää, M., Gullans, M., Pölönen, P. & Tapanila, A. 2018. Euroopan ihmisoikeussopimus. 6. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent.

- Ranta, E. 2020. Pro Gradu. Elinkaupan torjunta elinsiirrännäisiin kohdistuvan rikosoikeudellisen sääntelyn valossa. Helsingin yliopisto. Viitattu 30.3.2022. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/318622/Ranta_Elisa_Pro_Gradu_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Rinne, K. 2021. Maisteritutkielma. Ihmiskauppa seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa - tutkimus kriminalisoinnin tunnusmerkistökäytäntöihin. Helsingin yliopisto. Viitattu 17.5.2022. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/330071>
- Roth, V. 2021. Ihmiskaupan paljastuminen on koko yhteiskunnan etu. Rikoksentorjunta.fi. Viitattu 12.3.2022. <https://rikoksentorjunta.fi/-/haaste-2-21-vaikuttajana-venla-roth>
- Roth, V. 2011. Defining Human Trafficking and Identifying Its Victims: A Study on the Impact and Future Challenges of International, European and Finnish Legal Responses to Prostitution-Related Trafficking in Human Beings. Leiden: BRILL. Saatavilla ProQuest Ebook Central.
- Roth, V. & Luhtasaari, M. 2021. Suomi torjuu ihmiskauppaa. Helsinki: Oikeusministeriö. Viitattu 13.10.2022. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/294f6175-1640-40cd-9d34-bfddedaa01a6/627e16e7-2b78-4342-9791-f649e0148cf9/MIETINTO_20210517114044.pdf
- Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto. Viitattu 9.9.2022. https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Sisäministeriö. 2022. Laittoman maahantulon ja oleskelun torjunta. Viitattu 12.3.2022. <https://intermin.fi/maahanmuutto/laittoman-maahantulon-ja-maassa-oleskelun-torjunta>
- Sisäministeriö. 2021. Laittoman maahantulon ja maassa oleskelun vastainen toimintaohjelma vuosille 2021-2024 – pois varjoyhteiskunnasta. Viitattu 4.9.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163072/SM_2021_9.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- The Cost of Coercion. 2009. International Labour Organization. Geneve: International Labour Office. Viitattu 15.3.2022. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_106268.pdf
- The Global Slavery Index. 2018. Walk Free Foundation. Viitattu 4.5.2022. <https://www.walkfree.org/projects/the-global-slavery-index/>
- Tieteen termipankki. 2018. Oikeustiede: valtiosopimuksen ratifiointi. Viitattu 12.3.2022. https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:valtiosopimuksen_ratifioiminen

Tilastokeskus 2022a. Rikos- ja pakkokeinotilasto: Viranomaisen tietoon tulleet rikokset. Haettu 15.3.2022. https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__oik__rpk__tiet/statfin_rpk_pxt_11cg.px/table/tableViewLayout1/

Tilastokeskus 2022b. Käsitteet. Gini-kerroin. Tilastokeskus. Viitattu 17.5.2022. https://www.stat.fi/meta/kas/gini_kerroin.html

Unicef. 2022. Lapsikauppa. Unicef.fi. Viitattu 17.3.2022. <https://www.unicef.fi/unicef/tyomme-paakohteet/suojelu/lapsikauppa/>

Utriainen, T. 2014. Orjuuden historiaa ja nykypäivää. kaleva.fi. Viitattu 12.3.2022. <https://www.kaleva.fi/orjuuden-historiaa-ja-nykypaivaa/1908294>.

Yhdistyneet Kansakunnat. 2000. 12. United Nations Convention against Transnational Organized Crime. Viitattu 12.3.2022. https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-12&chapter=18&clang=_en

Yhdistyneet Kansakunnat. 1926. Slavery Convention. Viitattu 8.3.2022 <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/slaveryconvention.aspx>

Yhdistyneet Kansakunnat. 1910. 10. International Convention for the Suppression of the White Slave Traffic. Viitattu 8.3.2022 https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VII-10&chapter=7&clang=_en

Yhdistyneet Kansakunnat. 1904. 8. International Agreement for the suppression of the "White Slave Traffic". Viitattu 8.3.2022. https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VII-8&chapter=7&clang=_en

YK:n järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen ns. Palermon sopimuksen hyväksyminen. 2002. Helsinki: Oikeusministeriö. Viitattu 12.4.2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:952-466-092-X>

Kuviot

Kuvio 1: Ihmiskaupan kaltainen rikos ihmiskaupaksi (Soveltaen Autio ym. 2012, 188).	18
Kuvio 2: Henkilömäärät auttamisjärjestelmässä 2008-2021 (Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän vuosikatsaus 2020, 6; Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän vuosikatsaus 2021).....	19
Kuvio 3: Ihmiskaupparikokset Suomessa 2010-2020 (Tilastokeskus 2022a)	20
Kuvio 4: Moderni orjuus (Walk Free Foundation, The Global Slavery Index 2018, 19)	28
Kuvio 5: Haavoittuvuusmallin arviointialueet (The Global Slavery Index 2018, 154).	29